

NORDISKE

2 - APRIL 2020

FORENINGEN
NORDEN

Meget mere NORDEN

Adam Price:

**Jeg er stolt af vores progressive
lighedskultur, som giver lige
ret til sundhed og uddannelse.
Folk tror, det er løgn, når jeg
fortæller det ude i verden**

Brexit kræver nordisk samling i EU

Det er et samlet rigsfællesskab af Danmark, Færøerne og Grønland, der står bag formandskabet for de nordiske regeringers samarbejde i Norden i år.

Formandskabsprogrammet er visionært – og i høj grad præget af de mærkesager, som Foreningen NORDEN har fremført gennem de senere år: Vi skal styrke fællesskabet i Norden indadtil, og vi skal bruge den indre styrke til samlet at præge udviklingen udadtil.

<http://bit.ly/danmarksprogram>

Norden skal være verdens mest integrerede region, for i en verden, hvor det internationale samarbejde bliver mere nødvendigt, er det vigtigt, at Norden spiller sammen for at blive hørt. Vi skal udnytte den kraft, der ligger i, at vi ligner hinanden. Forskellene mellem de nordiske folk er ikke større, end de folkelige forskelle i selvstændige lande som Storbritannien, Spanien, Italien eller mindre lande som Belgien og Schweiz.

De samfund, vi har opbygget, er – set udefra – ens på alle vigtige områder: folkestyre, social velfærd, uddannelse og dannelse, arbejdsmarkedsstruktur, kulturelt syn. Og internationalt arbejder vi på de samme vigtige dagsordener: menneskerettigheder, grøn omstilling og de verdensmål, som FN – med stor indsats fra de nordiske lande – har vedtaget.

Af og til ser det ud som om vi inden for Norden er mere optaget af forskellene mellem vore lande, i stedet for at udnytte det fællesskab, som vi har fået opbygget gennem de seneste 100 år.

Vi skal bruge vores fællesskab, og i fællesskab skal vi påvirke både den europæiske og den globale dagsorden.

Et stort skridt kunne være at sætte meget mere intensivt på en fælles optræden i EU. Alle vores nordiske lande er påvirket af udviklingen – ikke mindst nu, hvor Brexit er en realitet.

Min opfordring er, at formandskabet meget hurtigt tager skridt til at samle

alle de nordiske lande til en drøftelse af, hvordan vi i Norden håndterer den nye situation, som vi i de kommende måneder og år står overfor, og bliver enige om, hvordan vi sammen håndterer den nye udfordring indadtil og i forhold til den europæiske udvikling.

Det vil gavne alle de nordiske lande!

Marion Pedersen,
konstitueret landsformand

NORDISKE

Foreningen NORDEN

Vandkunsten 12,
1467 København K.
Telefon: 35 42 63 25,
mail: landskontoret@foreningen-Norden.dk,
www.foreningen-norden.dk

Landsformand: Marion Pedersen, kst.
Generalsekretær: Peter Jon Larsen

Protektor:

Hendes Majestæt
Dronning Margrethe II

NORDISKE – foreningens magasin

Redaktion: Esben Ørberg,
ansvarshavende redaktør,
Telefon: 27 25 80 40,
redaktion@foreningen-norden.dk.

Grafisk tilrettelæggelse:

Pia Alø Visser, Rosendahls a/s.

Annoncesalg:

Rosendahl Mediaservice,
Niels Hass, nh@rosendahls.dk,
Telefon: 76 10 11 56.

NORDISKE udkommer i januar, april,
juni og oktober.

Næste nummer udkommer 12. juni 2020

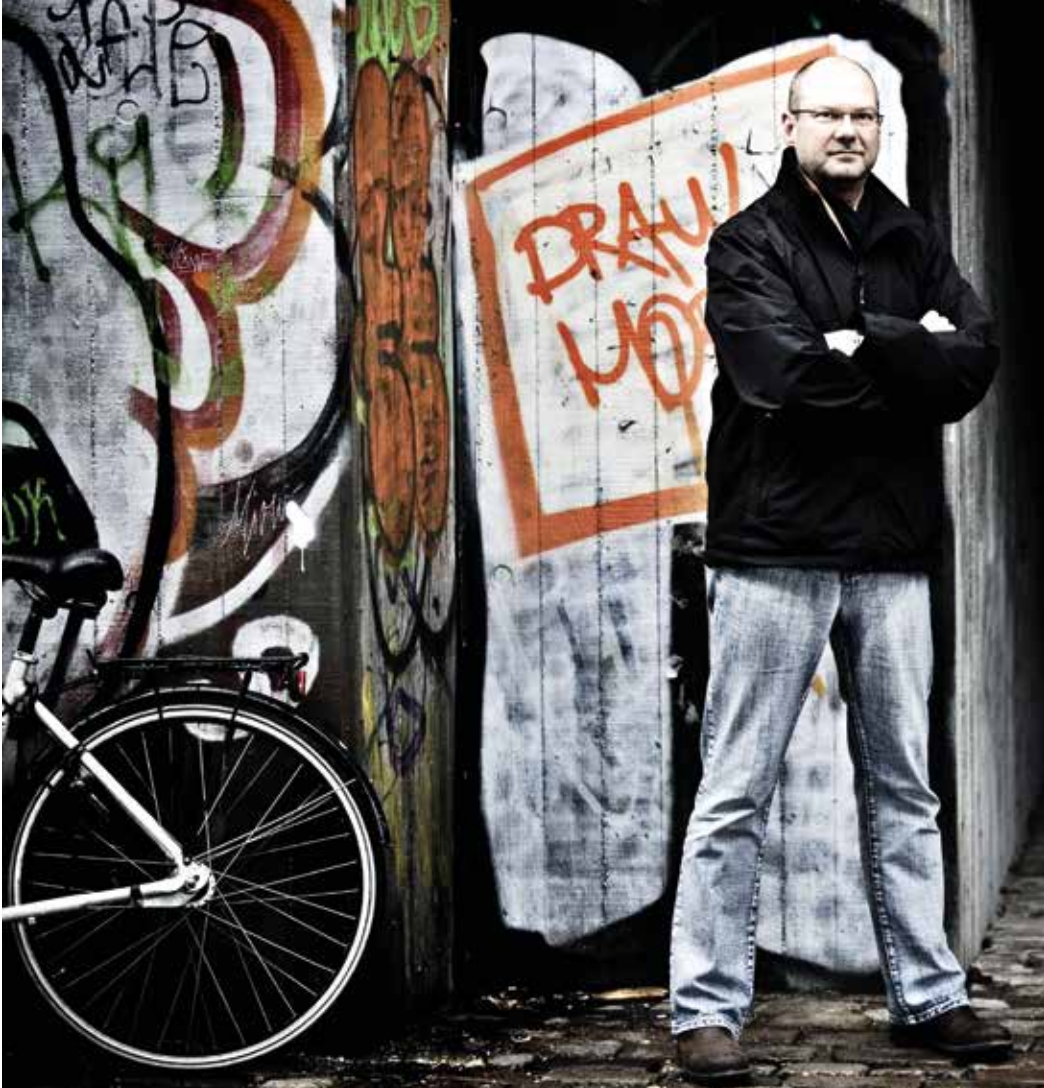
ISSN: 0901-4950.

Tryk: Rosendahls a/s.

Forsidefoto: Adam Price. Interview side 6.
Foto: Max Lindhardt, Ritzau/Scanpix.

Medlemskab: Du bliver medlem for 295,-
om året, 390,- for en husstand, 195,- for
pensionist og 240,- for pensionistpar.

Skriv til os. Se vores adresse til venstre
her på siden. Eller meld dig direkte ind:
[http://foreningen-norden.dk/
medlemsformer-og-kontingenter/](http://foreningen-norden.dk/medlemsformer-og-kontingenter/)

Michael Ejstrup er specialkonsulent for Folketingets Administration. Han har i sin karriere beskæftiget sig med sproget i flere forskellige sammenhænge og har undersøgt alt lige fra journalisters stavefejl, til dialekter, nordiske sprog og komma-sætning. Sidste år udkom han med sin bog 'Ordet fanger', hvor han gennemgår de væsentligste værktøjer til at blive en vellykket taler. Samtidig præsenterer han konkrete eksempler på, hvordan vi nogle gange rammer ved siden af i forsøget på at viderefremde en tekst eller tanke. I bogen giver Ejstrup opskriften på, hvordan du bedst gør brug af retorikken i professionelle sammenhænge, hvad enten du skal sælge, motivere dine medmennesker eller holde tale for en forventningsfuld forsamling.

Sproget samler Norden - sådan da

Den nordiske sprogstamme har masser af fælles kendemærker. Men alligevel har mange af os svært ved at forstå hinanden. Mød en kender af nordiske sprog, som mener, at der skal en politisk beslutning til, hvis vi for alvor skal lære at forstå hinanden i Norden.

- Giver vi børn noget andet, bare fordi de ikke kan li' sovsen? Nej, vel! Det samme burde gælde vores sprog i Norden, som tv bør holde op med at tekste. Så skal vi nok lære det! Det er en uskik at tekste nordiske sprog i Norden!

Sådan lyder det fra ekspert i nordiske sprog, Michael Ejstrup, cand. mag., ph.d., sprogkonsulent i Folketinget og tidligere forskningschef i sprog ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Han erkender, at det er et politisk spørgsmål, at få os til at blive bedre til at forstå hinanden i Norden.

- Det er helt galt med danskere og svenske indbyrdes. De gider ikke forstå hinanden, hvorimod nordmændene langt bedre kan forstå dansk og svensk, end vi andre forstår norsk. Det er direkte træls at være sammen med danskere i Norge og Sverige, fordi danskerne enten nægter at gøre sig

den anstrengelse at forstå sproget – eller slår over i engelsk.

Ejstrup er i særkende ekspert i dialekter, og mange læsere vil have hørt ham i radioen eller ved foredrag, når han tager lytterne på tur gennem dialekternes Danmark.

- Danske dialekter er der i øvrigt også en del danskere som påstår, at de ikke forstår. Nok mest fordi de ikke vil. For når danskere forklarer, hvad de ikke forstod, høres det ofte, at de da udmærket forstod. Det er måske det samme, der gør sig gældende i forhold til de nordiske sprog. Danskerne vil ikke forstå.

Tre grundlæggende fornødenheder

Ejstrups fascination af sprog skyldes bl.a., at sprog er så basal en livsfornødenhed for mennesker.

- Vi mennesker har tre basale behov, som følges ad: byggeskikke, madskikke – og sprog. Vi arver disse kulturer fra dem, vi er nærmeste og bedste venner med. Derfor ligner vi hinanden så meget i Norden.

- Sprogligt er der virkelig mange samlende elementer. Tag bare stedordene han, hun, den og det. De er ens i Norden og bøjes næsten ens. Mange andre sprog har blot ét samlende stedord, f.eks. tyrkisk, eller to-tre samlende stedord som i de romanske sprog.

- Et endnu større nordisk kendemærke er, at navneord har bestemthedsendelsen bagefter. Kat-ten. Kun i Sønderjylland og Vestjylland rykker det bestemte kendeord på et tidspunkt op foran. Æ kat. Det skyldes påvirkningen fra andre sprogstammer. Vestjyderne havde ikke megen kontakt over land, turen tværs over Jylland var nærmest uoverkommelig, hvorimod kontakten over vand til England var tættere og hyppigere. Sønderjyderne levede en omtumlet tilværelse med stærk påvirkning fra friser, hollændere og tyskere. Disse landsdele arver sprog og kultur, og som konsekvens flytter man en hel grammatisk betegnelse hen foran. Anderledes i Vendsyssel. Herfra sejler man mod nord og øst – og får gæster derfra.

- Dansk er det nordiske sprog, som er mest påvirket af gæster. Vi har mange gæster, fordi vi ligger centralt mellem Norden og det øvrige Europa. Og vi har en høj befolkningstæthed, hvorved kon-

takten med andre er hyppig, og så sker der udvikling – også sprogligt.

Hvad er en flyvefreja?

- Helt anderledes er det på Island. I mange hundrede år kom der kun få gæster. Islændingene var ladt alene, og sproget udviklede sig ikke meget. Sådanne er det ikke længere. Forandringerne begyndte med Keflavik-basen og i dag er islændingene modstandere af alle de nye ord og bøjningsformer, som følger med radio, tv, nettet, rejser og virkelig mange gæster. De hæger om sagaerne med deres vandmasser og jordskælv og ødelæggelser. Hvis sproget flytter sig, kan børnene ikke læse sagaerne. Derfor kalder de en garage for et bilskur og en stewardesse for en flyvefreja.

Sprog og identitet er under pres i dag, hvor vi rejser verden rundt, digitaliserer alt – og æder alt, lyder det fra Ejstrup, som er leder af et nyt stort projekt om sprog og identitet, som Nordea-fonden har støttet med fire millioner kroner. Billedet er fra februar i Aarhus, hvor projektet blev skudt i gang, bl.a. med ordkunstneren Per Vers.

Læs mere:
www.sommansiger.nu

Ifølge Michael Ejstrup er nordmændene heller ikke så vældig glade for, at der kommer nye udenlandske ord ind i sproget.

- Når der sniger sig nye ord og betegnelser ind, vil nordmændene hellere bruge gamle nordiske ord. Her tror jeg, at en del af forklaringen skyldes, at det kun er 150 år siden at nordmændene slap af med de imperialistiske svenskere som kolonimagt. Som konsekvens heraf ville de have dansk og svensk ud af deres liv og indførte nynorsk, som minder mindst om dansk og svensk.

Næppe større sproglig samling

Hvordan ser det da ud for de nordiske sprog i fremtiden? Vil de blive mere ensartede? Her er Michael Ejstrup ret sikker i sin sag.

- Nej, dertil har de nordiske lande opnået alt for stor suverænitet med alt fra egen statsminister, egen hær til egen finanslov. Vi kørte i mange hundrede år på samme landevej rent sprogligt, men påvirkningerne udefra har gjort en ende på den fælles kilde, selvom sprogenes grundmodel ikke er antastet. Eksempelvis er ordenes rækkefølge efter hinanden stort set ens i Norden og vores udsagnsord kan bøjes i s-form.

Den fælles sprogstamme og de mange fælles-træk er således for Michael Ejstrup rigeligt til, at vi bør kunne tale og forstå hinanden i Norden – hvis vi ellers gider.

eø

B

Nordisk samarbejde er meget mere end stordriftsfordele

- Når jeg ude i verden fortæller, at vi her i Norden betaler vores unge for at studere ved at give dem SU, lyder det *What??*

Adam Price er bidt af Norden og er netop nu ude i 190 lande med en ny nordisk tv-serie. Vi møder dramatikeren, forfatteren og tv-værten i en samtale om at komme fra en 'progressiv lighedskultur, der både hviler på gamle demokratier af socialdemokratisk tilsnit og endnu ældre konstitutionelle monarkier'.

Når vi går sammen om at lave tv-serier i Norden, bliver det både billigere og bedre. Sådan lød parolen hos de nordiske tv-drama-afdelinger, da Adam Price som ung var episodeforfatter hos DR. Dermed blev stenen lagt for et livslangt nordisk engagement. Senere var han dramachef hos TV 2 og her var det naturligt og fordelagtigt at samarbejde med kommercielle nordiske partnere.

- Med Nordvision og Nordisk Film & TV Fond var rammerne lagt, og de nordiske public service-stationer fik meget mere ud af at gå sammen om store tv-serier som 'Broen' og 'Borgen', siger den i dag 52-årige forfatter, dramatiker, producent, tv-vært m.m., Adam Price, som lige nu når ud til 190 lande med sin nye nordiske Netflix-serie, 'Ragnarok'.

Nordisk bevidsthed med ud i verden

Price kommer også selv meget rundt i verden og det er med til at skærpe hans nordiske fornemmelse.

- Der er meget mere end stordriftsfordele ved et nordisk samarbejde. Der er fællesskab og samhørighed. Når jeg rejser uden for Norden, mærker jeg hos mig selv en bevidsthed om at komme fra en progressiv lighedskultur, der både hviler på gamle demokratier af socialdemokratisk tilsnit og endnu ældre konstitutionelle monarkier.

- Men hvorfor tror du, at vi har det så svært med at bruge vores egne sprog, når vi er sammen med andre nordiske?

- Mange af os føler, at vi er eksponenter for nordisk kultur og jeg synes, det er ærgerligt, at vi – især når der er mange unge til stede – slår over i engelsk. Man burde bruge nogle kræfter på at slæbe sig ud af misforståelsernes landevej og få snakket på sit lokale sprog. Jeg mærker jo en tæthed i sindelaget, som burde kunne overvinde de forholdsvis små sprogforskelle. En tæthed, som jeg især mærker mellem danskere og nordmænd. Men jeg tror ikke, at vi kan regulere os ud af denne manglende interesse for at tale og forstå andre nordiske sprog. Vi må leve med den.

Særligt humorfællesskab

Hvad med nordisk humor. Kan man tale om den som et begreb?

- Vi deler især humor med nordmændene. Og nordmændene er jo også per definition glade for danskerne. Der er noget broderfolksagtigt, som jeg virkelig kan mærke. Senest med produktionen af 'Ragnarok', som jo foregår i Norge med norske skuespillere og grundlæggende er baseret på nordisk mytologi og nordisk fortælletradition.

- **'Ragnarok' er i lange stræk ret uhyggelig. Er det Nordic Noir?**

- 'Ragnarok' opererer med, hvad vi kalder for supernaturalisme. Men falder alligevel inden for den tradition, som er blevet kaldt *Nordic Noir*, som har meget social indsigt og realistisk hverdag. Sur mælk i køleskabet, brok med kollegerne, generationsopgør mellem børn og forældre. En hverdag der emmer af realisme. Og samtidig krimilitteratur med piger, der var døde i de store mørke skove og alkoholiserede politifolk. Altså fjernt fra glittede internationale krimiplots. Det er den særligt nordiske filmtradition.

Nye farver at lege med!

- Med 'Ragnarok' har vi bevaret det nordiske mørke med elementer fra et gudeunivers af antagonistiske kræfter med klimaet som afgørende faktor. For mig har det været som at få et sæt nye farver! Netflix har serveret dem og jeg har kunnet bruge dem inden for en nordisk kontekst. Det har været en kæmpe fornøjelse!

Adam Prices begejstring for Norge er af ældre dato og kom for alvor til udtryk, da han og broderen James brød folkeligt igennem i hele Norden, men i særklasse i Norge, med DR-madprogrammet 'Spise med Price' (på norsk 'Munter Mat'), som nu produceres på 12. sæson. Forrige år udkom brødrene også med kogebogen 'Munter Mat' i Norge.

- **Hvorfor har de danske madprogrammer fået sådan et tag i hele Norden?**

- Fordi de handler om at dele en passion med nogen, man holder virkelig meget af. Programmet handler egentlig ikke om mad, men om familie og lidenskab. Det minder om den amerikanske serie *Top Gear*, som på overfladen handler om biler, men dybest set handler om tre venner, der deler en forkærlighed. Altså en venskabsfortælling, hvor vi i vores program har en broderfortælling. Det kommer dybest set ud på et, for der ligger jo venskab i vores broderskab.

Brødre og venner

- Jeg har mødt mange mennesker gennem årene, som har sagt, at de ville ønske, at de havde en bror

eller søster, som de kunne arbejde sammen med og dele så meget sjovt, skønt og lidenskabeligt med. Sådant et menneskeligt forhold er dejligt at opleve – også for tv-seere. Og så driller vi jo hinanden, som kun søskende kan drille hinanden. Vi gør hinanden både glade og rasende, men alting foregår med kærlighed.

- Dertil kommer, at programmerne er proces-tv, som altid har været populært. Det er en positiv fortælling at begynde med mel og vand og få godt brød ud af det, hvis man bare øver sig lidt.

- **Du havde også stor nordisk succes i en helt anden boldgade, nemlig det politiske drama, 'Borgen'. Skyldes det, at vores samfund ligner hinanden?**

- Ja, alle landene i Norden er rundet af en socialdemokratisk grundtanke. Vores politiske historie, vores folkestyrer minder meget om hinanden. Det er den samme blanding af koalitioner og samarbejde, som præger Norden. Der er ingen større forskel på den politiske proces og dialog, og så er vi uendeligt meget mere ligestillede kønsmæssigt end mange af vores naboer tæt på. Derfor var det heller ikke svært at lancere Danmarks første kvindelige statsminister i 'Borgen'.

Oldefar fra Wales

Adam Prices tiptipoldefar på faderens side indvandrede til Stockholm fra Wales i 1787 og slog sig senere ned i København og gjorde sig gældende inden for scenekunst i bred forstand. Den nordiske identitet har i den grad bidt sig fast i Adam Price på det personlige og private plan også.

- Jeg føler, at jeg er vokset ud af en nordisk fortælletradition, og jeg elsker at rejse i Norden, fiske i Norge og Sverige, jage i Sverige og bruge mig selv i naturen, som altid har draget mig. Den store natur er jo selve Norden.

- Jeg er også meget taknemmelig for de nordiske privilegier, for lighedskulturer, der sikrer os lige adgang til lægehjælp og uddannelse. Når jeg ude i verden fortæller, at vi her i Norden betaler vores unge for at studere ved at give dem SU, lyder det *What??* Det er da sejt, ikke? Det synes jeg, at vi skal glæde os over.

- Du siges at være en af de bedste til at vise verden, hvad det vil sige at være dansk – og nordisk. Er du bevidst om det?

- Jeg er da glad for karakteristikken, men da jeg skrev 'Borgen', vidste jeg jo ikke, at serien ville blive solgt til hele verden. Jeg havde ikke noget sigte med at vise verden, hvad det vil sige at være samfundsborger i Norden. Jeg ville beskrivelse en politisk proces fra vores egen verden. Men det er da dejligt, at man i 90 andre lande er interesserede i at vide mere om os i Norden, siger Price.

eø

- Jeg mærker en tæthed i det nordiske sindelag, som burde kunne overvinde de forholdsvis små sprogforskelle, en tæthed, som jeg især mærker mellem danskere og nordmænd, lyder det fra Price, som her instruerer unge skuespillere i den nordiske tv-serie 'Ragnarok'. Foto: Netflix.

Kronprinsesse Victoria sammen med kuratorerne på 'Folk og Kultur', Per Schlingmann og Lise Bach Hansen.
Foto: Jason Andersson, Studio Emma Svensson.

Danske kvinder sætter sig på toppen af svensk kultur

Som introduktion til en serie om danske kvinder i spidsen for svensk kulturliv, besøger vi den svenske kulturfestival 'Folk og Kultur' i Eskilstuna. Også her er en dansker blevet udpeget til at være i front og kuratere mødets officielle program.

Alene i Malmø sidder danske kvinder på fem af de helt centrale kulturstillinger. Tager vi Göteborg og Stockholm med, kommer tallet op på ni. Dertil kommer et par danske mænd.

For at finde svaret på denne 'danskerinvasion' i Sverige, er vi taget til Eskilstuna i Midtsverige, hvor festivalen 'Folk og Kultur' fandt sted for tredje gang i begyndelsen af februar. 'Folk og Kultur' kaldes

også for kulturens Almedalsveckan, og her optræder en række af de danske kulturpersonligheder, som vi møder.

Dertil kommer endnu en dansker, Lise Bach Hansen, som dog hverken bor eller arbejder i Sverige, men som er kurator på årets udgave af 'Folk og Kultur' og således med til at sætte scenen her i Sverige. Hun er til daglig *Head of programming*

på Det Kgl. Bibliotek, hvor hun er ansvarlig for den store *talks*-og litteraturscene. Hun har nu sørget for, at 'Folk og Kultur' er tilsat en markant repræsentation af danske stemmer.

- Jeg blev spurgt, om jeg ville være med til at sikre 'Folk og Kultur' et stærkt nordisk perspektiv. Hellere end gerne! Betragtningen fra svenskerne var, at det ville være interessant at perspektivere den svenske debat i nordisk retning. Derfor giver det mening at sætte danske og svenske stemmer sammen på scenen her i Eskilstuna.

Tre af disse danske røster møder Nordiskes læsere på de følgende sider – andre i senere udgivelser hen over året.

Formålet med artikelserien er at tegne et billede af nordisk kulturliv – især den del, som støttes, ejes eller drives af det offentlige – gennem de udstationerede danskeres briller. Hvad er forskelle og ligheder – også når det gælder kulturel identitet?

Tilbage til spørgsmålet om, hvorfor danskerne har gjort indtog i toppen af den offentlige svenske kulturbranche. Og er det et tilfælde, at det især er danske kvinder?

Modige svenskere

Lise Bach Hansen har denne forklaring, da vi møder hende under 'Folk og Kultur'.

Jeg tror, at fænomenet skyldes, at svenskerne har en helt generel attitude til, at det der kommer udefra kan berige i stedet for at true. Den interesse som fremmede indbydes med i Sverige er tankevækkende. Ikke blot folk der søger hjælp, også fremmede der indbydes til at blive beslutningstagere! Sverige har en evne til at tiltrække talent og forløse talent. Svenskerne er på den måde modige, de tænker stort, skalerer alting op og er sikre på, at alting kan lade sig gøre. Jeg er ikke sikker på at danskerne, som de er flest, oplever svenskerne som sådan. I Danmark er man mest optaget af en fordom om den svenske politiske korrekthed.

Lise Bach Hansen giver to eksempler, som hun mener understreger svenskernes høje kulturelle ambitioner.

- Jeg kommer lige fra hovedscenen her på 'Folk og Kultur', hvor kronprinsesse Victoria og kulturminister Amanda Lind holdt brandtaler. Kronprinsessen talte om at gøre kunst til en del af ens livsstil. Og forsøge at åbne sig for den verden hver dag. Kulturministeren argumenterede engageret for, at #metoo-efteråret i 2017 kun var begyndelsen! Efter åbningstalen forsvandt Kulturministeren ikke ud til en ventende ministerbil for at komme videre til næste snoroverklipping. Nej, hun indtog selv rollen som moderator på festivalens største scene, hvor hun som interviewer ivrigt gik til debattørerne i en diskussion, som hun kaldte: 'Den halve scene'. Og signalerede dermed et ambitiøst engagement helt oppe på regeringsniveau for at ændre et fortidigt, konventionelt og diskriminerende blik på køn, alder, etnicitet.

Forskelligheder styrker kulturfællesskabet

- Demokratiet skal jo ideelt set være i en skabelsesproces, som skal næres af nye tanker og ideer. Så når ministeren selv sætter sig på scenen i rollen som den nysgerrige interviewer på jagt efter nye bud på, hvordan samfundet kan få endnu mere gavn af det potentielle talent, virker det ret progressivt. 'Alle skal turde at udfolde sig!' Sejt, synes mange af os. Jo, kulturen står stærkt i Sverige og trods vore forskelligheder i Norden, eller måske ligefrem på grund af forskellighederne, har vi et stærkt fællesskab og en stærk fortælling at bygge på.

- Vi er jo foregangslande på en række områder, ikke mindst på holdbarhed, som vi kalder for bæredygtighed i Danmark. Vi har alle chancer for at være en stærk region i verden. Den fælles fortælling er med til at mange danskere finder det tiltrækkende at bo eller arbejde i Sverige, hvilket de mange danske kulturpersoner i Sverige er det bedste udtryk for, siger Lise Bach Hansen inden hun skynder sig videre til afslutningsmiddag for folkene bag 'Folk og Kultur'.

eø

Svensk kulturliv:

De forstår armslængde- princippet

Dansk kulturchef i Skåne mener, at det er livsnødvendigt for de nordiske velfærdssamfund, at vi øger samarbejdet i Norden. Kun derved kan vi opretholde det offentlige serviceniveau, siger Gitte Grønfeld Wille.

Når danskere flytter til eller arbejder i Sverige, bliver de ofte mere nordiske end de fleste. De opdager, at der er mange områder, hvor det er praktisk og nyttigt at samarbejde over grænsen. De oplever et stort potentiale.

Det særligt nordiske – samt blik for nytteværdien af samarbejde – har dog ikke først vist sig hos Gitte Grønfeld Wille, da hun fik job som kulturchef i Region Skåne. Det har hun haft med sig fra opvæksten på Bornholm.

- Som øbo i Østersøregionen oplevede jeg at have meget til fælles med de andre nordiske lande og fik allerede som barn en stærk nordisk identitet, blandt andet via svensk børne-tv. Den har jeg stadig, men i dag kan jeg se, at det nordiske er langt mere end en god fornemmelse, det er simpelthen nødvendigt at samarbejde meget mere end vi gør allerede, siger Gitte Grønfeld Wille.

Identiske nordiske udfordringer

Hun begrundet nødvendigheden med de udfor-

dringer, som den nordiske velfærdsmodel står over for.

- Udfordringerne er stort set de samme i de nordiske lande. Det gælder især de demografiske udfordringer med flere børn og mange flere ældre. Her i Sverige får vi i de næste 10 år 44 pct. flere borgere over 80 år. I hele Norden øges de ældres livskvalitet og dermed har de ældre også flere og andre forventninger til serviceniveauet – og på det kulturelle område, hvor vi forventer deres kulturkonsumtion øger. Samtidig bliver vi i fremtiden færre i den arbejdsdygtige alder, som skal forsørger flere og det udfordrer vores velfærd.

- Spørgsmålet er derfor: Hvordan får vi råd? Og her mener jeg, at vi skal finde svaret sammen i Norden. Det handler i høj grad om at både sektorer og lande skal accelerere samarbejdet om innovation, arbejdsmarked, sundhed – og kultur.

Kender af svensk folkesjæl

Gitte Grønfeld Wille pendler dagligt mellem Kø-

benhavn og Malmø og har været kulturchef i Region Skåne i snart otte år. Derfor har hun et godt udgangspunkt for at karakterisere det dansk-svenske forhold.

- Svenskeren tager altid udgangspunkt i den anden – og ikke i sig selv. Svenskeren er høflig, imødekommende, vil bygge bro til andre og derfor er den svenske konsensus-kultur så fremherskende. Høflighed fylder, på godt og ondt.

Hvad er det 'onde'?

- At negative budskaber ofte pakkes ind. At man har en tendens til at kredse om den varme grød. Svenskerne er ikke så direkte, men venter ofte på udspil fra modparten. Danskeren er den frække lille søster!

- Det var den svenske statsminister Carl Bildt, som for 25 år siden proklamerede, at Sverige ville være humanismens superstat og humanisme gennemsyrrer i det hele taget det svenske samfund. Derfor er det også svært for mange svenskere, når

Sverigedemokraterne udfordrer ved ikke altid at være særligt inkluderende. Det stemmer ikke godt overens med det humanistiske verdensperspektiv.

- Også kulturelt har vi oplevet udfordringer i Sverige i de senere år. For blot nogle få år siden opfattede man kunstnerisk frihed som noget selvfølgeligt, med grundlæggende respekt for armlængden mellem dem, der bevilger midler til kultursektoren og dem som udøver kunsten. Men nu er det igen blevet nødvendigt at præcisere relationerne mellem den politiske og kulturelle sektor. Det ses blandt andet med en lovgivning på museumsområdet fra 2017. Det altovervejende politiske flertal ønsker ikke at pege på specifikt kunstnerisk indhold. I modsætning til Sverigedemokraternes kulturpolitik, som er meget konkret og eksempelvis gerne vil fremme computerspil, der tager udgangspunkt i nordiske folkesagn og mytologi. Her taler man ikke om kunstnerisk frihed, men det er også en tendens vi ser hos andre nationalkonservative partier i Norden.

- I modsætning til i Danmark, skal vores institutioner sjældent leve op til rene kvantitative mål om solgte billetter, men til kvalitative mål, lyder det fra kulturchefen i Region Skåne, Gitte Grønfeld Wille. Foto: Region Skåne.

Det offentligt ejede Malmö Live siges at være koncerthuset med Europas bedste lyd. Ejeren er Malmö by med bidrag fra Region Skåne og staten. Foto: Bent Flemark, Region Skåne.

“..och vi vill därför främja spelutvecklare att utveckla spel som hämtar inspiration från vår historia, samt tillvaratar våra folksägnor och den nordiska och svenska mytologin.”

Fra Sverigedemokraternes program.

Offensiv svensk kulturpolitik

Gitte Grønfeld Wille fremhæver dog, at kulturlivet i Sverige fortsat nyder solid offentlig støtte. Faktisk finansierer det offentlige omkring 80 pct. af de svenske kulturudgifter, hvor det i Danmark er 60 pct. og derudover krav om egenfinansiering i form af fondsstøtte og sponsorstøtte.

De svenske regioner spiller en central rolle, idet den statslige finansiering til kommunerne besluttes og fordeles gennem regionernes kulturudvalg. Alene Region Skåne modtager godt 200 mio. sv. kroner om året fra staten. Dertil finansierer Region Skåne selv Skånes kulturliv med 525 mio. sv. kroner. Overordnet set skal pengene bruges til at gøre kulturen tilgængelig for flere. Blandt andet ejer regionen tre markante institutioner; Malmö Opera, Skånes Dansteater og Film i Skåne, som blandt andet har produceret Wallander-filmene samt Broen/Bron.

- Kulturpolitik er en integreret del af den svenske velfærdsmodel. Vi siger og mener i Sverige, at kultur skal være for alle, og at kultur står højt på den politiske agenda. Kultur herovre er mere end underholdning på de store scener og i modsætning til i Danmark, skal vores institutioner sjældent leve op til rene kvantitative mål om solgte billetter, men til kvalitative mål. Det kan dreje sig om evnen til at arbejde med børn og unge, om hvor godt integration og tiltrækning af nye målgrupper lykkes, og om hvordan institutionerne arbejder med miljø og klimamål. Disse kvalitetsmål ser vi stort set ikke i andre nordiske lande, siger Gitte Grønfeld Wille.

Forhold til Grønland og Færøerne

Hun har personligt et meget stærkt forhold til Norden – ikke mindst til naturen.

- Jeg er voldsomt betaget af nordisk natur, som er varieret i helt enestående grad. Grønland kender jeg fra besøg hos min datter, som arbejdede der som sygeplejerske. Færøerne har en fantastisk kulturpolitik, som støtter deres bedste musikere i at komme frem på den internationale scene. En fantastisk satsning, som virkelig bærer frugt. Norden er en del af mit DNA, en grundfølelse af at høre hjemme her, hvor vi nyder godt af en form for tungsind, der kan transformeres til smuk poesi.

eø

VR TravelTM

OPTIMIZE YOUR TRAVEL BUDGET

Denmark
Greenland

Rejser til Grønland

**Erhverv • Ferie • Besøgsrejser
Konference • Grupperejser**

Lad os stå for din næste rejse til smukke Grønland

Hos VR Travel reserverer vi hele din rejse med fly og bådtransporter, samt hotelovernatninger i hele Grønland.

Vi har mere end 50 års kendskab til transportmulighederne lokalt rundt i Grønland, og har online adgang til såvel hoteller, vandrehjem, lejligheder i det meste af Grønland.

Kontakt os og få udarbejdet et konkret tilbud tilpasset din næste rejse til Grønland.

Vi arrangerer rejsen uanset om dit formål er af afholde ferie, om du er på besøgsrejse, på forretningsrejse, skal afholde en konference eller have en gruppe af gæster til Grønland.

FULL
SERVICE

SELF
SERVICE

Erhvervs-, gruppe- og konferencerejser
business@vr-travel.com

Besøgs- og ferierejser
holiday@vr-travel.com

Kontakt kundeservice
Danmark: +45 7642 9999

www.vr-travel.com

- Svenskerne vurderer ikke kvalitet med stjerner, hjerter eller andre skabeloner. I Sverige hænger kvalitet ikke sammen med publikums størrelse, siger Kitte Wagner.

Som at opdage et nyt rum i sin lejlighed

Kitte Wagner er bidt af de nordiske ligheder og forskelle. Hun er dansker, bor i Danmark og arbejder som teaterdirektør i Sverige. Denne vekselvirkning giver hende mulighed for 'afstandens indsigt'. Her fortæller hun, hvorfor forskellene beriger hende.

Når Kitte Wagner til daglig ser ud over Malmø fra sin direktørstol på Malmö Stadsteater, sker det ofte, at hun tænker nordisk. Med et ben i Danmark, hvor hun bor, og et i Sverige, hvor hun arbejder, lever hun bogstaveligt talt i Norden. Og har måske af den grund også et meget hjemligt billede på Norden.

- Når jeg kommer til et andet nordisk land, får jeg det som om min egen lejlighed åbner sig med et nyt rum. Jeg opdager noget nyt, men alligevel velkendt. Og det er netop dette både og, at meget er det samme og meget er nyt, der er en kilde til glæde og inspiration.

Kitte Wagner nyder godt af denne nordiske udsigt fra sin svenske udkigspost på teatret i Malmø, hvor hun tiltrådte i 2016 efter chefposten på Nørrebro Teater og dramaturg på Betty Nansen Teatret. I Malmø er hun både administrativ og kunstnerisk leder.

Forskellige rødder, samme værdier

- Vi er forskellige i Norden, vi har forskellige rødder, men grundlæggende samme værdier. Troen

på velfærdsstaten og samme demokratiske grundværdier samt lille social ulighed. Vi er u-korrupte, vi er glade for politiet, vi nærer tillid til hinanden og har social tryghed, som gør os lykkelige. Det er kendetegn, som man også taler om udefra, når vi bliver kaldt for The Nordic. Dertil kommer den kolde, klare og rene luft, som jeg sætter stor pris på.

Kitte Wagner kredser meget om, og nyder åbenlyst, både det kendte og det nye ved at arbejde i Sverige. Med bopæl i Danmark opnår hun et særligt perspektiv.

- Afstandens indsigt er velkendt, at man ser sig selv i nyt lys, når man kommer lidt væk. Jeg ser svenskerne som konsensussøgende, høflige, korrekte og de taler mindre end danskere og ikke så højt. Danskere er Nordens italienere, de træffer hurtige beslutninger, men kan også fortryde. Dét synes svenskerne er meget dansk, fordi de selv bruger lang tid på at forberede og skabe tilslutning, før noget sættes endegyldigt i værk.

Danskerne føler, svenskerne handler

På ligestillingsområdet oplever Kitte Wagner samme modsatrettede kendetegn – store forskelle og ligheder.

- Hvis forskning dokumenterer et problem, for eksempel om seksuel chikane, så gør man noget ved det her i Sverige, hvor vi i Danmark tager følelser og fornemmelser ind i argumentationen og derfor ikke reagerer med samme konsekvens. Når svenskerne oplever flygtningekrise og knas med overholdelse af menneskeretskonventionerne, så retter de håndfast op på problemet, fordi de nu en gang har skrevet under.

- I Danmark går det stærkere, mere bramfrit og uhøjtideligt. Vi lægger svesken på disken! Vi har ikke den svenske tavsheds- og ængstelseskultur. Vi er trænede i konflikt, i at være uenige.

- Vi er også meget prægede af sproglige strømninger, vi er meget amerikaniserede. Det er ikke tilfældigt, at vi siger computer og svenskerne siger dator. Vi er som en lillesøster, der løber efter de store for at se, om vi kan være med.

Holberg og Strindberg

Kitte Wagner har af gode grunde et særligt blik for

nordisk kultur og kunst. Hun ser en markant forskel i dansk og svensk teaterverden.

- Vi vil gerne grine, synge og være ironiske i Danmark. I Sverige finder vi en anden form for alvor. I Danmark havde vi Holberg. I Sverige var Strindberg og Norén toneangivende og deres forædlede form for tragisk drama præger fortsat den svenske scene med store dramatiske skuespil med Bergman i front. Sverige er i det hele taget en stor teaternation, hvor man gerne må græde og tænke.

Svensk og dansk kulturliv har ifølge Wagner meget forskellige vilkår – især det offentligt støttede.

- Svenskerne går ikke op i seertal, men det gør alle i Danmark. Svenskerne vurderer ikke kvalitet med stjerner, hjerter eller andre skabeloner. I Sverige hænger kvalitet ikke sammen med publikums størrelse. Svenske kvalitetskriterier handler mere om, hvorvidt man får en oplevelse.

Resultataftale? Nej, det bruger vi ikke her!

Kitte Wagner fortæller, at hun fik sig en stor overraskelse, da hun var til den afgørende jobsamtale med teatrets bestyrelse.

- Jeg forventede at få forelagt en resultataftale. Men nej, sagde bestyrelsesforkvinden, du skal bare blive en god teaterchef for os. Det oplevede jeg som en kæmpemæssig og virkelig holdbar tillidserklæring. Måske hænger det sammen med, at svensk økonomi ikke led under finanskrisen på samme måde som i Danmark. Sverige havde devalueret i 2007 og kom forholdsvis stabilt gennem krisen. Det kan være medvirkende til at den offentlige støtte til kultur og kunst i Sverige ikke er blevet osthøvlet med to pct. om året i de sidste ti år – som i Danmark. Og derfor tror jeg, at vi har et bedre miljø – og færre deprimerede kunstnere – herovre.

Dermed når Kitte Wagner også frem til en forklaring på, at der nu er hele 12 danske kulturchefer i Sverige.

- Arbejdsbetingelserne er simpelthen bredere og bedre. Dertil kommer, at det er meget svensk ikke at være bange for det fremmede. De lukker os jo glade og gerne ind på alle poster. Svenskerne føler sig ikke true. De er store nok i sig selv. Det er et smukt træk, synes jeg, lyder det fra Kitte Wagner.

eø

Vi er alle formede af vore nordiske naboer

Nordiska Museet i Stockholm undersøger nu på 150. år, hvad der har formet os i Norden. Hvordan er vores hverdag og livsstil blevet, som den er? Det får vi svar på i museets jubilæumsudstilling i 2023, men museets danske direktør løfter her lidt af sløret for Nordiskes læsere.

Man fornemmer tydeligt, at museumschefen er forsker, når hun taler om nordisk kulturhistorie. Det handler ikke så meget om følelser, indtryk og opfattelser, men om hvad der kan dokumenteres.

Sanne Houby-Nielsen er arkæolog og har tidligere arbejdet med og i helt andre dele af verden. Hendes områder har været Middelhavet og den arabiske, amerikanske, østasiatiske og afrikanske verden. Lige indtil hun for fem år siden fik jobbet som direktør for det nordiske museum, der troner som et enormt nordisk renæssanceslot langs vandet på Djurgården midt i Stockholm.

Hvad betyder det så i praksis, at være et 'nordisk museum'?

- Vi sætter svensk kulturhistorie i en nordisk og global sammenhæng. Sveriges historie skal ses i forhold til Nordens og verdens historie, hvilket giver vældig megen mening, idet det moderne Sverige jo ikke er meget mere end 100 år gammelt. Sverige er både før og efter i høj grad formet af sine naboer – og derfor er det så spændende at studere denne

kontekst og formidle den så godt som muligt. Vi ser på, hvordan den nordiske befolkning har boet, spist, klædt sig og fejret traditioner siden 1500-tallet.

Nationale grænser uvæsentlige

For Sanne Houby-Nielsen har Norden altid været globaliseret.

- I politisk forstand har vi grænser, men den slags moderne nationale grænser opererer vi ikke med i arkæologien og den ældre kulturhistorie. Vi ser på, hvem der har boet her i regionen gennem de seneste 500 år og konstaterer en virkelig mange-facetteret befolkningssammensætning, som har haft kontakt med den store verden – på godt og ondt.

Det nordiske og det globale perspektiv spiller altså tæt sammen. Men kan man så overhovedet tale om en særlig nordisk kultur og dermed kulturhistorie?

- Ja, bestemt. Vi kan sagtens analysere og problematisere os frem til en række træk, som er særligt nordiske. Men pointen er, at forstå at kulturtræk ikke er statiske, men hele tiden ændrer sig i takt med omverden og forskellige faktorer påvirkning. I øjeblikket har vi en stor udstilling om Arktis, som er vores ambitiøse forsøg på at introducere et nordisk og globalt perspektiv. For selvom vi har verdens største samiske samling, betragter vi ikke samisk kultur isoleret, men som en del af det arktiske kulturområdes fire millioner store befolkning spredt over flere verdensdele.

Klima og natur sætter stærkt præg

Hvad er det da for træk, I kan dokumentere er nordiske i særlig grad?

- Der er adskillige. Et af dem er vores klima og natur, som i høj grad har formet kultur og mennesker. Naturressourcer og fauna har varieret gennem århundreder og vi har udnyttet dem på mange forskellige måder. Vores kendskab til landbrug og husdyr har på mange måder været bestemte af kulturgeografiske forudsætninger. Vi mener også at de vidstrakte skove i Norden former os mere, end vi tror, og det er noget vi betoner på udstillingen i 2023.

Nordiska Museet troner majestætisk på Djurgården i Stockholm. Foto: Karolina Kristensson, Nordiska Museet.

- På samme måde med det nordiske lys. Vi har det meget mørkt om vinteren og meget lyst om sommeren.

Hvad med vores sociale karakteristika gennem tiden. Hvad har I fundet frem til?

- Et af de spor vi undersøger, er kvindesporet. Norden har en lang tradition for stærke kvinder. Det er påfaldende, hvor stærk en status kvinder havde også i de lange perioder af historien, inden kvinder fik stemmeret.

- Desuden er vi præget af udvandring. Vi har altid haft mange kulturelle forbindelser med dele af Amerikas befolkning og det smitter af. Sverige er eksempelvis det land uden for USA, som har fleste McDonalds-restauranter pr. indbygger.

Modtagelige og mobile

- Et andet spor, som vi også vil følge på udstillingen i 2023, er det, at Norden fra at have været et meget kristent samfund er blevet kendt i verden som meget sekulær. Men dette forhold forandres også i dag, hvor en femtedel af befolkningen har rødder i andre lande med forskellige religioner. Vi har i det hele taget altid taget imod meget, og vi har været meget mobile med en trang til at tage ud og prøve nyt – ikke mindst i perioder med krise. En femtedel af Sveriges befolkning tog til Amerika for godt 100 år siden og mange kom tilbage.

- Denne mobilitet kan være medvirkende til, at vi i moderne tid er kendt for at være villige til at tage imod nyheder inden for mad, mode og livsstilprodukter. Mange store virksomheder bruger jo lige fra Norden til at teste og produktudvikle.

- Vores import af råvarer, beklædning og madvarer udefra har præget os og vi har udvekslet ideer og innovationer med andre dele af verden. Det kan handle om alt fra væveteknik og avanceret produktudvikling. Derfor vil vi også i den kommende udstilling fokusere på Norden uden for Norden, når vi skal på sporet af, hvad der har formet vores hverdag og livsstil gennem de seneste 500 år, siger Sanne Houby-Nielsen.

Arktis-udstillingens kerne er en enorm is-blok i museets store hal. Udstillingen findes inde i blokken – og kan ses i hele 2020.
Foto: Esben Ørberg

Et betydningsfuldt fotografi viser de forventningsfulde fremmødte foran Folkehjem d. 17. november 1918. Godt 3.000 tilrejsende dansksindede sønderjyder ser op på lederen af den danske bevægelse i Sønderjylland, H.P. Hanssen, der står på Folkehjems balkon. Her holder han sit livs tale om Sønderjyllands snarlige genforening. Fire års krig var lige slut, og Tyskland brød sammen i oktober 1918. Det banede vejen for Sønderjyllands genforening. Prisen var høj. Omtrent 5000 sønderjyder vendte ikke hjem fra fronterne, og Sønderjylland var en skygge af sig selv. Det var et historisk øjeblik, som H.P. Hanssen afsluttede med et vers af den norske digter Bjørnstjerne Bjørnson: 'Alt hvad fædrene har kæmpet / Mødrene har grædt / Har den Herre stillet læmpet / Så vi vandt vor ret.'

Formandsvalg i historiske rammer

Folket skal afgøre sagen! Sådan lød det fra Folkehjems balkon i 1918, da H. P. Hanssen afslørede, at der skulle være folkeafstemning i grænselandet. I næste måned indtager Foreningen Norden Folkehjem for at vælge ny formand.

Når 100 tillidsfolk fra Foreningen Norden valfarter til Aabenraa midt i maj for at holde repræsentantskabsmøde og vælge ny formand, vil de opleve et historisk vingesus. Mødet finder sted på Folkehjem, som er selve indbegrebet af forsamlingshus i Sønderjylland. Men allermest kendt er Folkehjem for en stor tale, der blev holdt i 1918 fra Folkehjems balkon for 3.000 forsamlede sønderjyder.

Taleren var H. P. Hanssen, senere folketingsmedlem og minister, og han afslørede her, at der ville blive afholdt folkeafstemning i 1920. Denne tale er den mest kendte i Folkehjems historie. H. P. Hanssen var medlem af Den Tyske Rigsdag og rejste her spørgsmålet om Nordslesvigs indlemmelse i Danmark og han var hovedarkitekten bag

folkeafstemningen, der førte til genforeningen i 1920.

Folkehjem blev stiftet for 120 år siden af Sprogforeningen, som var dannet tilbage i 1880 med det formål at bevare det danske sprog og den danske kultur i Nordslesvig. Fra starten var det sprogforeningens opgave at sørge for bøger og sangbøger til landsdelens danske befolkning, dette arbejde var i 1901 blevet så omfattende, at Sprogforeningen rådede over 15.000 bind plus et stort antal hæfter og billeder. I øvrigt eksisterer Sprogforeningen fortsat – i de seneste 10 år med den tidligere Foreningen Norden-formand Frode Sørensen som formand.

Foreningen Nordens repræsentantskabsmøde på Folkehjem skal vælge ny formand. Siden juni 2019 har foreningens næstformand Marion Pedersen påtaget sig opgaven at lede foreningen som konstitueret formand.

Foreningens tidligere formand, Mogens Jensen, måtte forlade posten, da han blev minister for landbrug, fiskeri, ligestilling – og nordiske anliggender.

eø

Guðmundsson og Haarder til Nordisk Kulturuge

For femte år i træk arrangerer Rødding Højskole i samarbejde med Foreningen NORDEN Nordisk Kulturuge i dagene 27.september til 3.oktober.

Einar Már Guðmundsson kommer til Rødding i Nordisk Kulturuge, hvor han vil fortælle om sit forfatterskab med udgangspunkt i sine to seneste udgivelser på dansk, romanen 'Pasfotos' (2018) og digtsamlingen 'Til rette vedkommende' (2019).

Der er også besøg af Erik Skyum Nielsen, Danmarks største kender af islandsk litteratur og oversætter af bl.a. Einar Már Guðmundssons forfatterskab.

Aktuelt kommer Bertel Haarder og giver sit bud på, hvordan Norden kan være med til at vise vejen frem for Europa.

Historikeren Rasmus Glenthøj vil fortælle om krigen i 1864, der ganske vist drejede sig om dansk eller tysk, men også om

forsøget på at etablere en nordisk union fra Nordkap til Ejderen.

Grønland er også på programmet. En fortælling om 'Nordboerne i Grønland: en kristen kulturs undergang' ved Naja Mikelsen. Jørn Holbech vil sætte fokus på Grønlands styrker og ressourcer, mens Nauja Lyngé vil lægge op til debat om Grønland og rigsfællesskabet.

Karen Blixens ikoniske fortælling 'Babettes Gæstebud' skal opleves i en musikalsk fortælling ved Helle Erdmann Frantzen og Steen Jørgensen. Desuden er der koncert i Rødding Frime-nighedskirke med det grønlandske kor 'Ulo'.

Kulturugen byder også på heldagstur til det sydvestligste Slesvig med Nordstrand og Husum. Ugen ledes af Anette Jensen og Aage Augustinus.

Udførligt program: [rhskole.dk/korte kurser](http://rhskole.dk/korte_kurser)

Sammen skaber vi store rejseoplevelser

HVORFOR SKAL DU VÆLGE OURWORLD?

- ✓ Siden 2005 har vi haft den store fornøjelse at hjælpe gæster på rejser rundt i VERDEN
- ✓ Vi betragter det som et gedigent håndværk, at arrangere jeres grupperejse med fokus på kulturelle oplevelser med et "twist" af anderledes
- ✓ Vore årelange erfaringer gør, vi har dygtige samarbejdspartnere, vi VED, hvilke heste vi skal spille på
- ✓ Besøger gerne DIG, lægger landkortet på bordet og laver råskitsen sammen

OURWORLD

Tlf.: 97 42 50 40 | info@ourworld.dk | www.ourworld.dk

Syn for sagn: Sådan står det til i Norden

Rapporten *State of the Nordic Region* tager temperaturen på befolkningsudvikling, arbejdsmarked og økonomi i alle kommuner og regioner i Norden. Direktøren for Nordregio beretter her for Nordiskes læsere om de nye tendenser.

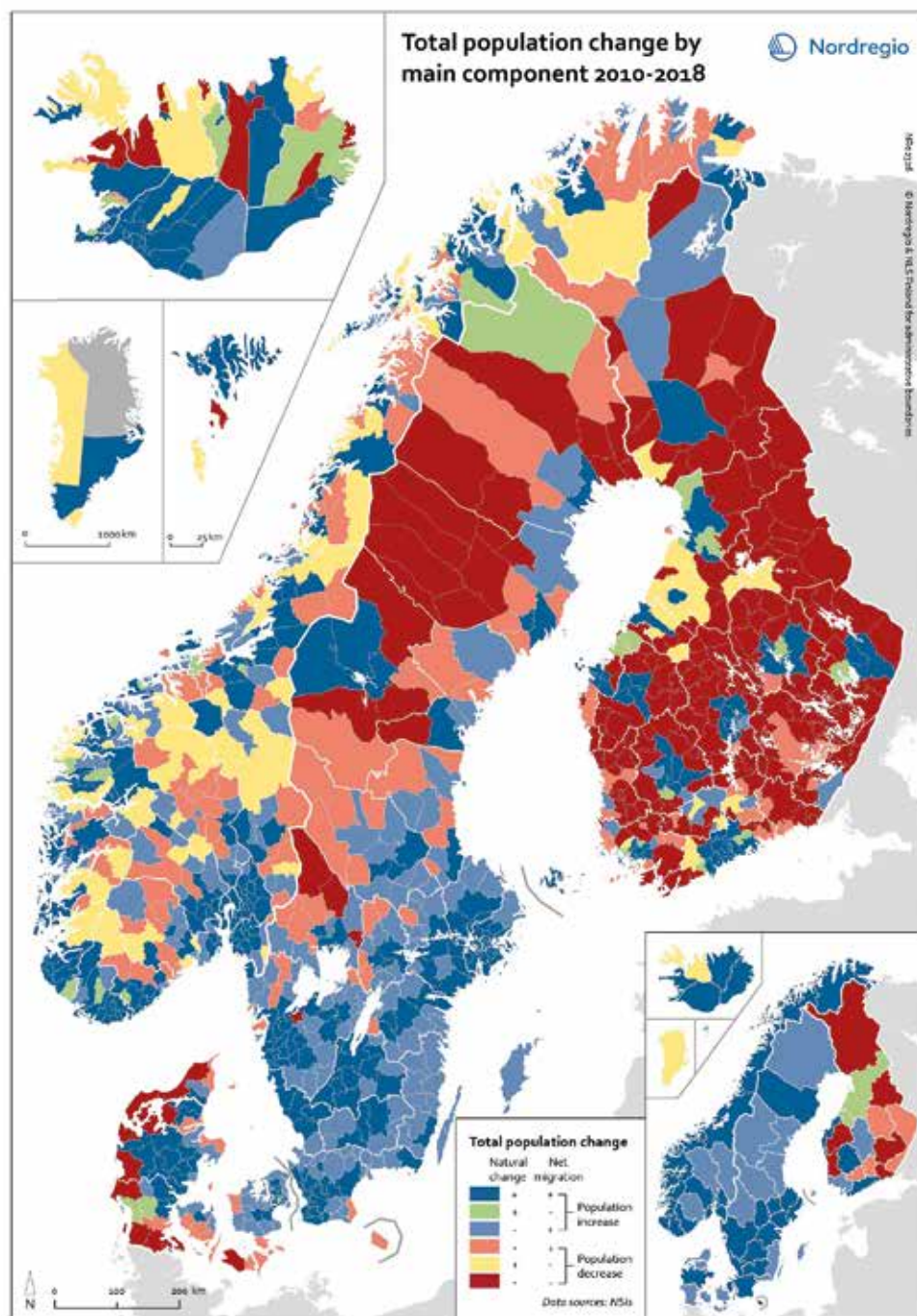
Af Kjell Nilsson
Oversat fra svensk
af Tilde Tvedt.

Laveste fødselstal nogensinde

Siden 1990 er Nordens befolkning vokset med 18 pct. og er nu oppe på 27,3 mio. indbyggere. For Danmark og Sveriges vedkommende skyldes stigningen først og fremmest indvandring, som står for cirka en dobbelt så stor andel af tilvæksten som den naturlige befolkningsvækst. Derimod har Island med en befolkningstilvækst på hele 40 pct. haft en mere end dobbelt så stor naturlig vækst som på grund af nettoindvandring.

At væksten er størst i hovedstadsregionerne og de større byer, og at de ældres andel af befolkningen vokser, er tendenser, som har været fremherskende i længere tid. Det nye er, at fødselstallet falder, selv om vi i Norden har de bedste vilkår i verden for småbørnsforældre. Tallet er lavere end nogensinde før i nyere tid i Finland, Island og Norge. Kun Færøerne har mere end 2,1 barn pr. kvinde i den fødedygtige alder, som er grænsen for, hvad der skal til for at holde befolkningstallet konstant gennem naturlig tilvækst.

Samtidig stiger andelen af ældre fortsat. I Danmark, Finland og Sverige er andelen af 65+ større end andelen af børn i alderen 0-14 år. I Norge er grupperne næsten lige store, mens Island ligesom Færøerne og Grønland har en større andel af børn og unge i befolkningen. Færøerne og Island ventes at følge ud-

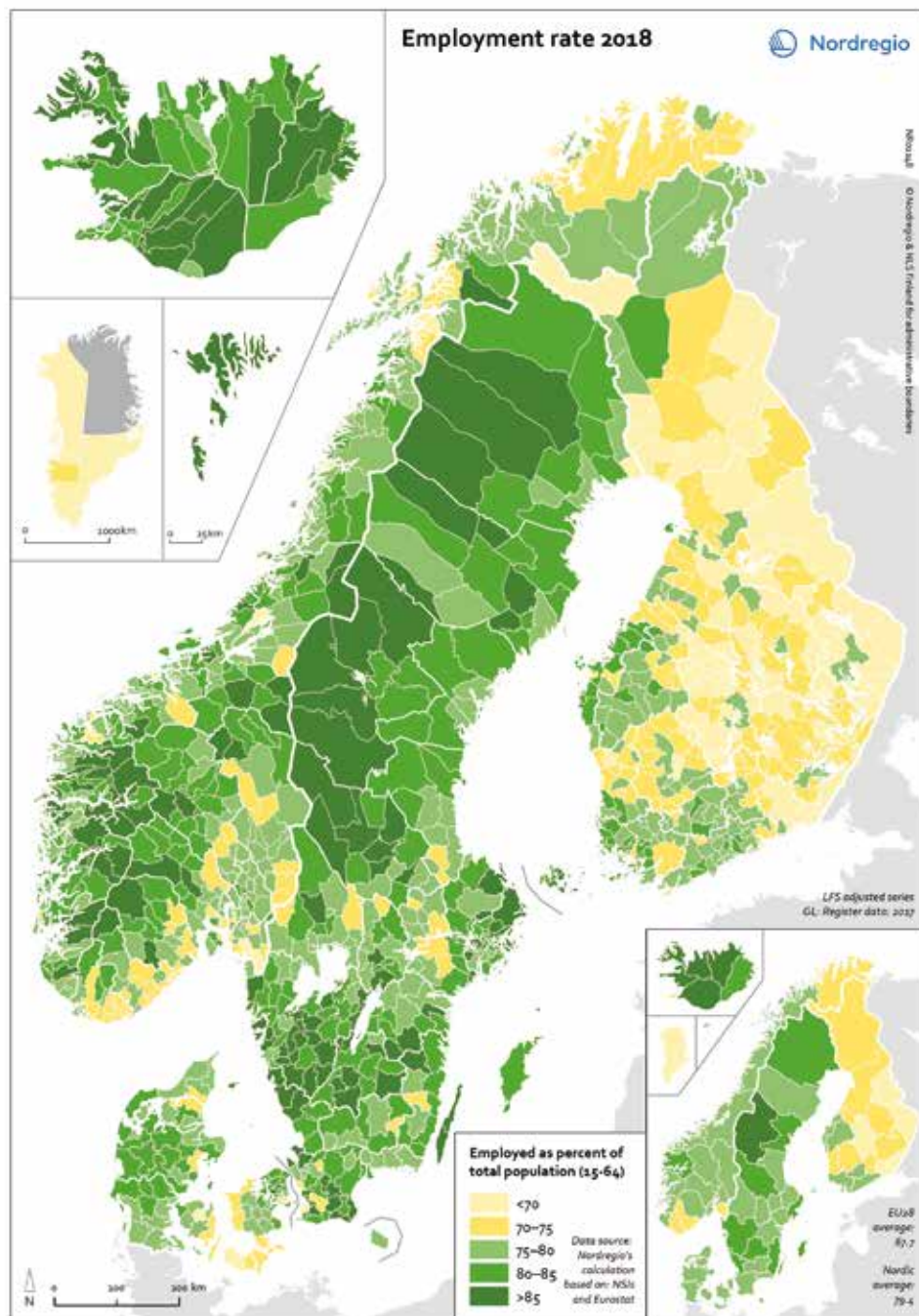
viklingen i resten af Norden med et skifte omkring 2030, mens Grønland skiller sig ud med fortsat høj fertilitet, men først og fremmest gennem en cirka ti år kortere middellevetid.

Denne udvikling vil uden tvivl få konsekvenser for, hvordan vi indretter samfundet. Samtidig med, at en sundere og mere aktiv livsstil bidrager til et længere liv, skal boliger, transportmidler og offentlige institutioner i højere grad tilpasses ældre menneskers forudsætninger.

Mangel på arbejdskraft den største trussel mod den nordiske velfærds-model

Mens befolkningen samlet set forventes at stige med 8 pct. frem mod 2040, er stigningen mere moderat for aldersgruppen 15-64 år, dvs. den potentielle arbejdsstyrke. Den er desuden langt fra jævnt fordelt. På Grønland forventes arbejdsstyrken at falde med 16,2 pct., hvilket er nøjagtig lige så meget, som arbejdsstyrken vokser med i verden som helhed. Også på Færøerne, i Danmark og i Finland forventes den potentielle arbejdsstyrke at falde, mens den vokser i Sverige og Norge, på Island og på Ålandsøerne.

På kommuneniveau forventes aldersgruppen 15-64 år at falde i 80 pct. af alle danske kommuner. Faldet er størst i landkommuner og befolkningsmæssigt små kommuner. Den største vækst i denne aldersgruppe finder man i hovedstadsområderne og i større byer som Gøteborg, Umeå, Aarhus, Aalborg, Åbo og Tammerfors.

Behovet for arbejdskraft er således en stor fremtidig udfordring, ikke mindst fordi den nordiske velfærdsstat hovedsageligt finansieres af skatteindtægter fra den del af befolkningen, der er i den arbejdsduelige alder. Hvis antallet af pensionister vokser alt for stærkt i forhold til dem, der arbejder – eller hvis mange i den arbejdsdygtige alder ikke bidrager med skatteindtægter, går regnestykket simpelthen ikke op. Et andet problem er, at Norden har få uudnyttede arbejdskraftressourcer, da vi allerede har en høj grad af beskæftigelse hos begge køn. Det betyder, at indvandring, primært fra ikke-europæiske lande, er den store reserve og især en vigtig ressource i tyndt befolkede regioner.

En af fremtidens store udfordringer er at tilgodese behovet for arbejdskraft med de rette kvalifikationer. Det er ikke mindst vigtigt i tyndt befolkede regioner med et forholdsvis lille arbejdsmarked, som er mere følsomt over for ændringer i befolkningen som følge af til- og fraflytning.

I den sammenhæng er beskæftigelsen inden for bioøkonomien interessant. Mens beskæftigelsen i det traditionelle jordbrug, skovbrug og fiskeri fortsat falder i store dele af Norden, så vokser den stærkt inden for andre dele af bioøkonomien. I 2017 var 2,4 pct. af arbejdsstyrken ansat i de traditionelle grønne erhverv, mens den for andre biobaserede job var vokset til 14,7 pct. Udviklingen i Danmark er typisk. Der falder beskæftigelsen i de traditionelle erhverv i alle regioner, samtidig med at den vokser inden for den nye

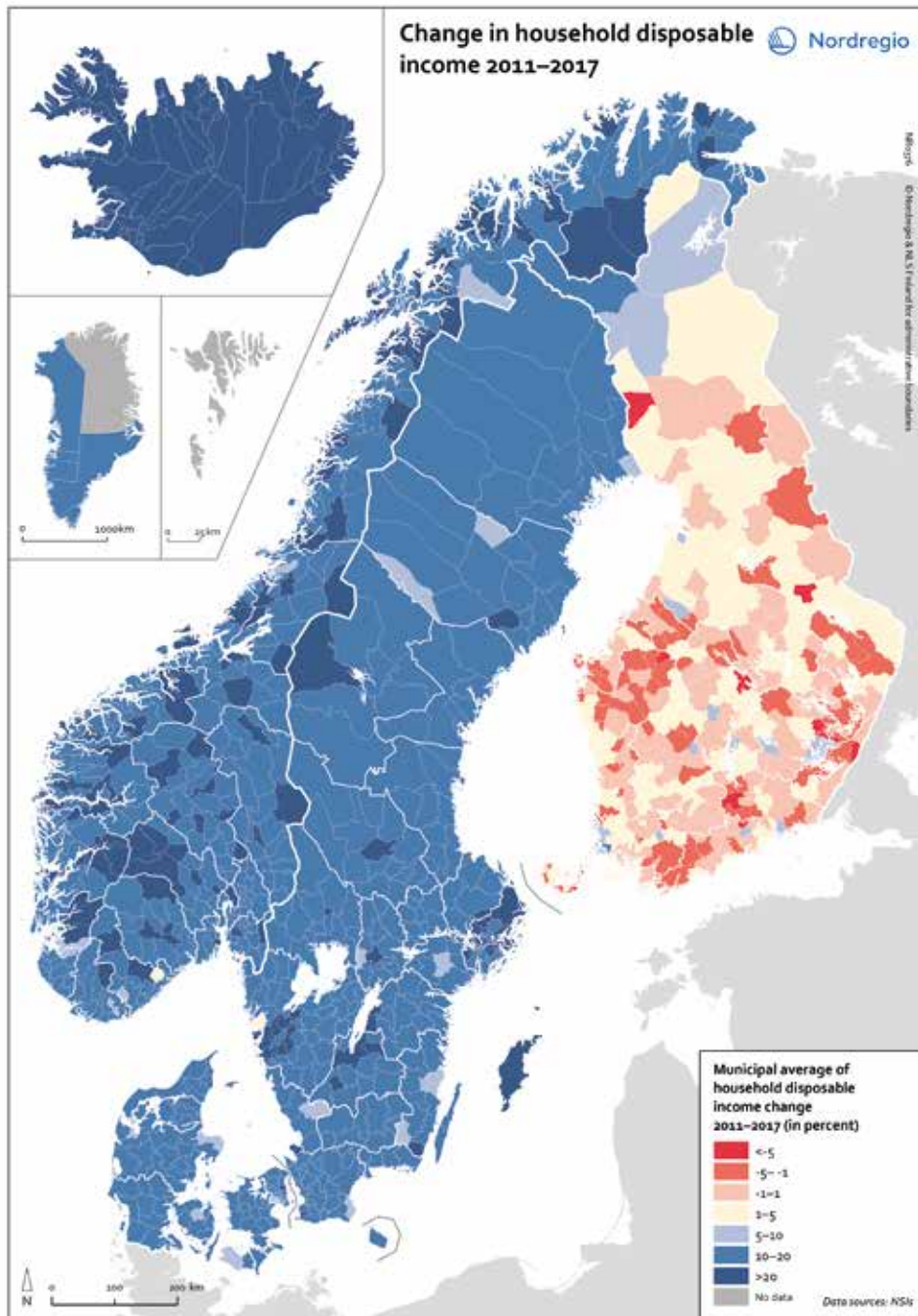
bioøkonomi. Grønland går mod strømmen og har vækst inden for de traditionelle erhverv og fald i den nye bioøkonomi. I Københavns- og Stockholmsregionerne og på Island er beskæftigelsen i den nye bioøkonomi vokset med mere end 15 pct. fra 2009 til 2017.

Den sociale sammenhængskraft udfordres af stigende forskelle i indkomst

Alle nordiske lande har højere BNP pr. indbygger end det europæiske gennemsnit. Målt i husholdningernes købekraft ligger Norge i top fulgt af Island, Danmark, Sverige og Finland. Tendensen er, at tallet vokser hurtigst på Island og i Danmark, mens Finland er det eneste land, hvor købekraften er faldet siden 2011. Ligesom i Europa i øvrigt er det hovedstadsregionerne, som har højst BNP pr. indbygger. Det skyldes først og fremmest, at de har en stor koncentration af finansiel aktivitet og tilvækst. De laveste værdier for BNP findes i landdistrikterne i Finland og Sverige.

En sammenligning af, hvordan de disponible husstandsindkomster har ændret sig mellem 2011 og 2017, viser en markant forskel mellem Finland (inkl. Ålandsøerne) og Norden i øvrigt. I næsten halvdelen af alle kommuner i Finland er husstandenes disponible indkomst faldet, mens den er steget i alle kommuner i Danmark, Island, Norge og Sverige.

Den højeste disponible indkomst blandt kommunerne i Norden har husstandene i Danderyd, en nabokommune

til Stockholm. Her har man otte gange mere at gøre godt med i sammenligning med indbyggerne i Grundarfjarðarbær på Island, som er den kommune, der har den laveste disponible indkomst i Norden. Store indkomstforskelle fører til større økonomiske skel mellem befolkningsgrupper i såvel regioner som kommuner, hvilket er en alvorlig trussel mod den sociale sammenhængskraft i Norden.

Norden har generelt forholdsvis små indkomstforskelle, men ligesom i de fleste andre OECD-lande er de steget siden 1990'erne. De stiger mest i Danmark og Sverige, som siden år 2000 har haft en hurtigere vækst i indkomstforskelle end gennemsnittet i OECD, mens forskellene i Norge og Finland er vokset i samme takt som OECDs gennemsnit. På Island er gabet nogenlunde konstant, først og fremmest som følge af finanskrisen i 2008–2011, som jo især ramte Island hårdt.

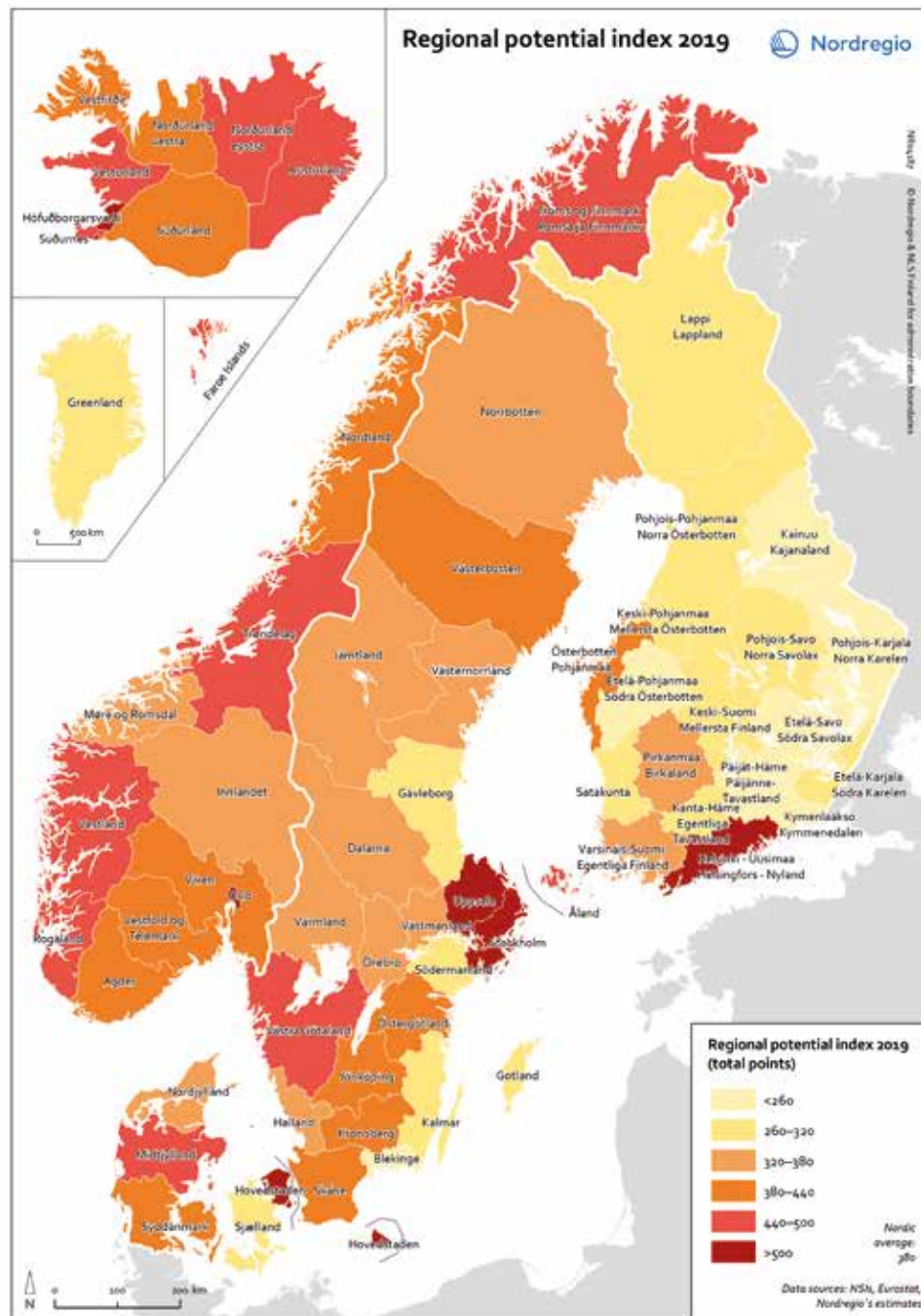
Indkomstforskellene er størst i Sverige og på Grønland og mindst i Norge og på Færøerne. Forskellene beskrives normalt ved hjælp af den såkaldte Gini-koefficient, og de højeste værdier findes i kommuner i hovedstadsregionerne. Danderyd, Lidingö (også en kommune i Stockholmsområdet) og Gentofte nord for København har næsten dobbelt så høje værdier som det nationale gennemsnit. Også nogle områder på Grønland skiller sig ud. Omvendt er Norge det land, der har de mindste indkomstforskelle. Det skyldes først og fremmest, at man har få husstande med meget lave indkomster og heller ikke så mange med rigtig høje indkomster.

Oslo topper og islandske regioner går mest frem

Oslo topper ranglisten som den region i Norden, der har det største potentiale, fulgt af hovedstadsregionerne i Danmark, Sverige, Island og Finland. Oslo har først og fremmest rollen som den førende region som følge af dens økonomiske styrke og en fordelagtig befolkningsudvikling. Men det skal også siges, at Oslo har den fordel, at regionen er lig med Oslo Kommune. Det indebærer, at man på et forholdsvis lille geografisk område har koncentreret en væsentlig del af Norges økonomiske og uddannelsesmæssige ressourcer – til forskel fra f.eks. den danske hovedstadsregion, som også omfatter Bornholm. Til gengæld begunstiges Københavnsregionen af pendlende arbejdskraft fra Skåne, som bidrager til den økonomiske vækst på den danske side af grænsen.

Den førende danske region uden for hovedstadsområdet er Midtjylland med en 15. plads samlet set, mens rurale regioner med højere rangering findes på Island, i Nordnorge og på Ålandsøerne og Færøerne. Tendensen er, at Færøerne sammen med de islandske regioner har forbedret sine placeringer siden den seneste undersøgelse for to år siden, mens de norske regioner nu er lidt længere nede på listen.

Kjell Nilsson er direktør for Nordregio, som er et nordisk og europæisk forskningscenter for regional udvikling og planlægning. Nordregio er etableret af Nordisk Ministerråd.

Selvom Longyearbyen kun har 2.400 indbyggere, byder den på alt, hvad man lige har brug for.

Klimaforskning giver Svalbard ny betydning

Svalbard forbindes af mange som noget, der er langt væk, koldt og svært at komme til. Men faktisk er øgruppen et besøg værd og byder på storslået natur. Og så er Svalbard lidt af en særlig konstruktion. Det er ikke en regulær del af Norge men et internationalt territorium, som alle må anvende. Det kommer til udtryk ved, at mange lande i disse år etablerer klimaforskning på øgruppen.

Af Peter Fjerring, medlem af Foreningen Norden

På Svalbard føler man, at man er hjemme i Norden. Der tales norsk, betales med norske kroner, hoteller er holdt i nordisk design, og der findes et kommunalt lokalstyre i stil med de andre nordiske lande.

Svalbard er på mange måder også en del af Norge med sit areal på halvanden gang Danmarks

størrelse og bare 3.000 indbyggere. Øgruppen ligger midt mellem Nordnorge og Nordpolen med omkring 1.000 km til begge steder. Men der er tale om norsk suverænitet med begrænsninger, der reguleres af Svalbard-traktaten fra 1920. Det er faktisk den eneste del af Versailles-forhandlingerne efter 1. verdenskrig, der stadig er i kraft. Inden traktaten var Svalbard et ingenmandsland.

Norges begrænsninger indebærer, at de ikke

Longyearbyen, hvis kirke fra 1958 ses i forgrunden, er hovedbyen på Svalbard. Fotos: Peter Fjerring.

må have militær tilstedeværelse på øerne og ikke må tjene penge på Svalbard til brug for det øvrige Norge. Det sidste fungerer i dag omvendt, da Svalbard både direkte og indirekte (gennem momsfrihed og nedsat skat) modtager støtte fra den norske stat.

Russisk tilstedeværelse

Den måske vigtigste del i traktaten er, at 40 lande, der er registreret som parter til traktaten, må udøve erhvervsaktivitet på øgruppen på lige fod med Norge. Tidligere har denne bestemmelse haft betydning i forhold til minedrift.

Adgangen til kulminer har i snart 100 år været udnyttet af først Sovjetunionen, senere Rusland, og Svalbard har i dag to russiske minebyer: Barentsburg og Pyramiden. Sidstnævnte, der har sit navn efter et pyramideformet bjerg i området, blev lukket i 1998 og bebos nu bare af få beboere, der arbejder med turisme. Derimod er Barentsburg sta-

Om at besøge Svalbard

Både SAS og Norwegian flyver dagligt fra Oslo til Svalbard med en rejsetid på tre timer. I Longyearbyen er der forskellige hoteller og restauranter, ligesom der herfra udgår ekskursioner til andre dele af Svalbard, som man kan tilmelde sig. Det er også muligt at besøge øgruppen på et krydstogt, hvilket dog er relativt dyrt.

Der er fem byer på Svalbard: Longyearbyen (2.400 indbyggere), Barentsburg (400 indbyggere), Ny-Ålesund (100 indbyggere), Pyramiden (20 indbyggere) og Svea (20 indbyggere). Mellem byerne foregår transporten med skib, fly, helikopter og om vinteren snescooter.

Svalbard har oplevet en varm sommer i 2019, hvilket vil sige dagtemperaturer på op mod +10 grader og solskin. Om sommeren er det dagslys døgnet rundt.

dig et lille bysamfund med 400 indbyggere og med skole, sygehus, butikker og sportshal.

At besøge Barentsburg og Pyramiden er som at rejse tilbage i tiden. Byerne er tilbagestående, og det lader til, at tiden er gået i stå længe før Sovjets ophør. F.eks. er der begge steder en buste af Lenin på det centrale torv, ligesom et gammelt skilt i Barentsburg proklamerer: 'Vores mål er kommunisme'. Det siges dog, at man bevidst fastholder denne 'Sovjetnostalg', da man ser et potentiale for turisme med det som tema.

Minedrift på retur

Det traditionelle erhverv på Svalbard er således minedrift. Det var været den primære beskæftigelse for den norske og russiske del af øgruppen, og der er tjent gode penge på at grave efter kul.

Men nu er det slut. Minedriften på norsk side ophørte i 2018. Beslutningen skyldes, at verdensmarkedspriserne på kul nu er så lave, at det ikke kan svare sig at grave efter kul et så fjernt sted. Lige nu foregår der et stort arbejde med at afvikle minedriften, få ryddet op ved minerne og solgt maskiner og udstyr til andre lande.

Den russiske minedrift er også på retur, dog vil både nordmænd og russere fremover udvinde en mindre mængde kul, så de lokale kraftvarmeværker kan være selvforsynende.

Intet tyder på, at et farvel til minedrift er en afslutning på den russiske tilstedeværelse på Svalbard. Der er selvsagt storpolitik forbundet med at bevare en russisk bosættelse på Svalbard i en tid, hvor Moskva er stadig mere bevidst om deres udenrigsinteresser. Formelt set er Barentsburg dog ikke en del af Rusland, men hører under det norske lokalstyre og fungerer derudover som en *company town* (et boligområde drevet af et russisk mineselskab).

Forskningsmiljø

Allerede nu står en ny rolle klar til Svalbard, der i disse år går fra minedrift til at blive et forsknings-samfund. Det skyldes den stigende interesse i hele verden for klimaforskning kombineret med det forhold, at alle lande frit kan etablere erhvervsaktivitet på Svalbard, herunder forskning.

Svalbard er et perfekt sted for forskning i de klimaforhold, der overalt er i forandring, også på øgruppen selv, der i dag oplever højere temperaturer end tidligere. Svalbard ligger ved indgangen til polarhavet, hvor de store havstrømme med betyd-

ning for klimaet passerer. Det giver mulighed for at forske i vejrforhold, indlandsis, nordlys og geologiske strukturer fra jordens urtid.

En stor del af forskningen finder sted i byen Ny-Ålesund, der med sine 100 indbyggere (200 om sommeren) er verdens nordligste by. Her holder en række norske institutioner til, ligesom otte andre lande har helårsstationer i byen: Kina, Indien, Sydkorea, Japan, Italien, Frankrig, Storbritannien og Tyskland. Derudover har en række lande midlertidige aktiviteter som f.eks. den amerikanske rumorganisation NASA.

I hovedbyen Longyearbyen kan man ikke undgå at bemærke et stort bygningskompleks ved havnen. Det er hjemsted for University Centre in Svalbard (UNIS), et statsligt norsk universitet inden for arktisk biologi, geologi og fysik. Det har 65 forskere og undervisere, som er halvt fra Norge og halvt fra andre lande, og arbejdsproget er derfor engelsk. I 2018 studerede helt præcist 772 studerende fra 43 lande i kortere eller længere tid på UNIS.

Forskningsmiljøet er med andre ord meget stort sammenholdt med øgruppens befolkningstal.

Et godt sted at bo

Når Svalbard har held med at udvikle et internationalt forskningsmiljø, hænger det givetvis også sammen med, at Longyearbyen lader til at være et godt sted at bo.

Glem alt om primitive og dårligt opvarmede hytter og butikker med varemangel. Longyearbyen tilbyder spændende indkøbsmuligheder og restauranter. Alt er moms frit, så priserne er lavere end det øvrige Norge. Samtidig sørger lokalstyret for, at der er velfungerende skole, gymnasium, sygehus, kulturhus, bibliotek og sportshal.

Og ikke bare forskere har blik for stedet. Svalbard oplever en stærkt stigende turisme med omkring 30.000 besøgende hvert år. Dertil kommer krydstogtturisterne, som i år ventes at løbe op i 40.000 gæster. Der kører således en debat om, hvorvidt man har nået mætningspunktet for turisme i forhold til miljøbelastning, slitage på naturen og i det hele taget lokalsamfundets kapacitet. I august 2019 havde Longyearbyen besøg af krydstogtskibet MSC Preziosa med 6.000 passager og besætningsmedlemmer, det dobbelte af Svalbards indbyggertal.

Svalbards fremtid tegner sig lys, selvom vinteren er mørk. Fra midten af oktober til midten af marts er det konstant polarnat uden nogen form for dagslys.

Norden forenes om at bevare klinkbyggede både

Klinkbyggede joller til kapsejls i Limfjorden. Foto: Jette Hammer Ørskov.

Sejls har formet Norden. Alle nordiske lande står bag en ansøgning til UNESCO om at optage klinkbygning af både på verdensarvslisten.

*Af Merete Ettrup og Nis Olsen,
Træskibs Sammenslutningen*

Gamle træbåde, der vugger blidt på et sommerblåt hav, er et smukt syn, som vi alle glæder os over.

Men bag skønheden skjuler sig en lang historie om håndværk og sejlkundskaber, der er overlevet fra generation til generation i århundreder.

Hele den enorme vidensbank af erfaringer og traditioner er de nordiske lande nu gået sammen

om at holde i live til glæde for kommende generationer. Det sker ved at ansøge om at få optaget de nordiske klinkbådstraditioner på UNESCOs liste over immateriel verdensarv.

Arbejdet på at skrive ansøgningen har stået på i flere år. Og det store skridt videre blev taget for få dage siden. D. 31. marts blev ansøgningen sendt til UNESCOs kontor i Paris. Her skal en kommission læse den 50 sider lange ansøgning igennem. Afgørelsen forventes i slutningen af 2021.

Norsk initiativ

Initiativet til ansøgningen kommer fra Norge. Det blev taget af Forbundet Kysten, som er en frivillig kulturværns- og friluftslivsforening, hvis lokale grupper vedligeholder gamle både, bygninger og håndværkstraditioner.

Forbundet Kysten samarbejder med tilsvarende foreninger i de nordiske lande, Island, Færøerne, Norge, Sverige, Åland, Finland og Danmark. Den danske del af ansøgningen er udarbejdet af landsforeningen for gamle danske brugsbåde Træskibs Sammenslutningen, Vikingeskibsmuseet i Roskilde samt Han Herred Havbåde. Desuden har den fået opbakning fra maritime miljøer og museer.

De enkelte landes ansøgninger er gået via deres respektive kulturministerier videre til Norge, der står som den samlende ansøger på hele Nordens vegne.

Det er første gang, de nordiske lande indsender en fælles ansøgning til UNESCO.

Enigheden skyldes, at de nordiske lande i århundreder har været fælles om en særlig metode at bygge træbåde på. Den kaldes klinkbygning. Den er kendetegnet ved, at de langsgående planker, som udgør træbådens sider, lapper over hinanden. I overlappningen indsættes nagler af jern eller kobber, som holder bådens skal samlet.

Denne byggemetode giver lette og fleksible både og har været brugt til et væld af fartøjer, lige fra små pramme og joller til større fiskerbåde.

Meget store træskibe, typisk skonnerter til fragt af last, er bygget på en anden måde, der kaldes kravel. Her ligger de langsgående yderplanker kant mod kant.

Klinkbygning har domineret

Klinkbygningen har domineret i Norden i mere end tusinde år. Vikingerne forfinede byggemetoden i deres hurtige, havgående langskibe, som sejlede til Middelhavet og til Amerika.

Det er også de klinkbyggede både, som gav fiskerne mulighed for at overleve i vidt forskellige farvande fra små, lavvandede fjorde til Østersøen og det dybe Atlanterhav.

Der er bygget flere hundredtusinder klinkbyggede både til fiskeri med forskellige typer redskaber, nærtransport af varer, hø, brænde – eller mennesker. Fælles for bådebyggerne var, at de arbejdede uden tegninger – det var erfaringen og diskussionen med den kommende ejer, der formede båden.

Og det utrolige er, at der stadig bygges træbåde

på samme måde i de nordiske lande, dog ikke nær så mange som før, og efterhånden mest til lystsejlad.

Derfor er det vigtigt for hele det historiske nordiske maritime miljø at få de klinkbyggede både på UNESCOs liste over immateriel verdensarv.

At blive optaget på listen gælder nemlig ikke den enkelte klinkbyggede båd som en rent fysisk ting. Det er alt det 'immaterielle', som ligger bag de højst forskellige både og brugen af dem.

Det gælder bådebyggerens viden og erfaring, men også at han har adgang til de rigtige typer træ i skoven. Det gælder sejlmageren, som skal sy sejlene. Dertil skal bruges sejldug i mange kvaliteter, samt reb af mange forskellige materialer. Det kræver en rebslager, som har den faglige viden til at slå reb i hånden – og som kan skaffe de forskellige typer plantegarn, der skal bruges. Det gælder fiskere, som skal bruges jollerne til vidt forskellige typer fiskeredskaber. Det gælder også de mennesker, der skal sejle jollerne som fritidsfartøjer, drevet frem med årer, sejl eller motor.

At få klinkbygningstraditionen på UNESCOs liste betyder altså også at fokusere og tage vare på et helt univers omkring den årtusindgamle tradition. Et univers, der har afsmittning langt ud i det omgivende samfund.

Heldigvis er der stadig bevaret mange af de gamle træbåde, som holdes ved lige – ligesom der stadig kommer enkelte nye til. Træskibs Sammenslutningen i Danmark tæller knap 500 ældre brugsfartøjer, op mod halvdelen er klinkbyggede.

Og der er et meget levende maritimt miljø omkring træbådene, et netværk, som rækker på tværs i de nordiske lande. Hver sommer er der talrige stævner og kapsejladser, hvor træskibene og sejlerne møder hinanden i nordiske havne. Træskibs Sammenslutningens årlige pinsetræf samler omkring 100 gamle træskibe.

Det er en bred vifte af aktører, som står bag træbådernes fortsatte liv. De efterhånden få professionelle træskibsværfter, men langt det meste er drevet af private fra skolesejladser over foreningsskibe til privatejede både, samt beddinge og værfter, der drives af frivillige.

Derfor er optagelsen af klinkbygningstraditionen på UNESCOs immaterielle verdensarvsliste vigtig. Ikke kun for fortidens skyld, men fordi de nordiske lande gennem deres kulturministre lover at videreføre den ægte levende maritime kulturarv til kommende generationer.

Partidemokratiet i forfald?

Af Karina Kosiara-Pedersen, Københavns Universitet, Niklas Bolin, Mittuniversitetet, Gunnar Helgi Kristinsson, Háskóli Íslands

Det står sløjt til med antallet af partimedlemmer i de nordiske lande. Undtagen i Island.

Der er i de nordiske lande en lang tradition for stærke politiske partier med medlemsorganisationer og en vigtig rolle i de repræsentative demokrati-er. Men kan vi fortsat tale om nordiske partidemokratier? Det spørgsmål analyseres i en nyudgivet bog med titlen 'Nordic Party Members. Linkages in Troubled Times', som tretten partiforskere fra de fem nordiske lande har samarbejdet om. I bogen undersøger vi, hvorvidt og hvordan partiernes medlemsorganisationer fungerer som en kanal for politisk deltagelse.

Det er langt fra *breaking news*, at partiernes medlemstal falder. Medlemsorganisationernes gyldne tidsalder er ovre, og kun tre-fem pct. af de nordiske vælgere har meldt sig ind i et politisk parti. På nær i Island. Her er hver tredje vælger partimedlem. Figur 1 viser, at tendensen i Island er markant anderledes end i de andre nordiske lande (og faktisk også end i resten af Europa).

Medlemsbaserede partiorganisationer slog aldrig rod i Island på samme vis som i resten af Norden, specielt ikke i partierne til højre for midten. Selvom partierne måske på papiret var medlemsbaserede i mellemkrigs-tiden, var medlemmernes rettigheder og pligter svagt formuleret, og magten forblev i parlamentsgrupperne. Selv i dag angiver under halvdelen af medlemmerne, at de betaler kontingent, og mindre end en tredjedel har deltaget i to møder inden for to år. Partimedlemskab betyder dermed ikke det samme i Island som i de andre nordiske lande.

Indflydelse på kandidatopstilling

Den tættere kobling til – eller inspiration fra – det amerikanske partisystem ses også i indførelsen af primærvalg i Island. Selvom det nu er en tendens, vi også ser i andre europæiske partier, har Island indført det meget tidligere, nemlig allerede i 1970'erne. Partierne fik mobiliseret vælgerne i langt større grad, da de gav dem – forskellige grader af – indflydelse på opstilling af kandidater.

Et partimedlem er ikke (bare) et partimedlem

De politiske partier i Skandinavien har tre typer medlemmer – og værdifulde følgere på sociale medier.

*Af Karina Kosiara-Pedersen, Københavns Universitet og
Knut Heidar, Universitetet i Oslo*

Europæiske politiske partier har traditionelt haft medlemsorganisationer og antallet af medlemmer har været en indikation på partiets styrke. Men eftersom langt fra alle medlemmer er aktive, er antallet af medlemmer ikke et godt mål for, hvordan partierne fungerer som en kanal for politisk deltagelse. Ikke alle partimedlemmer er aktive, og blandt dem, der er aktive, er der stor forskel i hvilke aktiviteter, de deltager i, hvor meget og hvornår.

I vores analyse af skandinaviske partimedlemmer viser vi, at en femtedel af dem, der melder sig ind og betaler kontingent, ikke deltager i andre aktiviteter. Denne form for passivt medlemskab giver legitimitet til partiet og penge fra kontingentet, og det er en form for støtte, partierne godt vil have. Men det er ikke medlemmer, der bidrager til, at partierne er velfungerende kanaler for politisk deltagelse.

Langt hovedparten af medlemmerne deltager i forskellig grad i forskellige aktiviteter i og for partiet. Der er flere, der deltager i de mindre forpligtende aktiviteter, såsom at opfordre vælgerne til at stemme på partiet, eller diskutere partiets politik med vælgerne, end der deltager i mere forpligtende aktiviteter, såsom at sidde i den lokale bestyrelse eller være med til at formulere politiske forslag.

Blandt de medlemmer, der er aktive, har vi identificeret tre typer af deltagelse. Den ene kalder vi partiaktivister, og de deltager i møder, valgkampagner, formulerer politiske forslag og har en post i partiet. Det er kernen i partiet som en kanal for politisk deltagelse. Den anden type, vi har identificeret, er veteranerne, der er medlemmer, der tidligere har haft en post i eller for partiet, og hvis deltagelse derfor ligger i fortiden. Det er aktivister, der er gået på pension fra deres politiske engagement. Den tredje type er ambassadører, der promoverer partiet og dets politik og kandidater, når de opfordrer til at stemme på partiet ved valg, og når de diskuterer partiets politik med familie, venner og kolleger.

'One size' passer ikke til alle, og partimedlemmer deltager på forskellig vis. Andre partier, og efterhånden også de nordiske, har taget konsekvensen og også åbnet op for andre former for tilknytning end partimedlemskab. Følgere på de sociale medier kan f.eks. være gode ambassadører for partiet, selvom de ikke har indløst medlemskort.

Analysen af partimedlemmernes deltagelse og en række andre aspekter af de nordiske partidemokratier findes i en nyudgivet bog med titlen 'Nordic Party Members. Linkages in Troubled Times', som tretten partiforskere fra de fem nordiske lande har samarbejdet om.

Antallet af partimedlemmer er, på nær i Island, så lavt, at det nærmer sig, eller allerede er under, den nødvendige kritiske masse. Her ses en af Foreningen Nordens egne, MF for Enhedslisten Christian Juhl under Nordisk Råds seneste session. Juhl er medlem af Foreningen Nordens landsstyrelse, men - som partimedlem - altså en del af en tilsyneladende uddøende race. Foto: Johannes Jansson, norden.org

Imse vimse spindel og Lille Peter Edderkop

De nordiske lande har meget tilfælles. Også sproget. Lille Petter Edderkopp, Imse, Vimse, Spindel og den danske Lille Peter Edderkop har alle optimismen i behold. Vi besøger en svensk 4. klasse.

Af Bodil Christensen

'Fem flade flødeboller'. 'Rødgrød med fløde'. De helt klassiske danske 'vi-taler-dansk-på-en-megget-flad-måde-sætninger' gav anledning til stor underholdning hos 4. a på skolen i Bålsta, nord for Stockholm.

Når det blev udtalt på 4.-klasses-svensk, var det særdeles lattervækkende hos de små 10-årige elever. I undervisningen og da der blev sunget 'Lille Peter Edderkop' på dansk, på svensk ('Imse vimse spindel'). Endelig blev der også sunget på grønlandsk om den stakkels edderkop, der altid må regne ned, før den igen kan klatre op. Der var

Det nordiske sprogfællesskab er værd at værne om. Og selvom nordiske sprog ikke spiller nogen stor rolle i folkeskolerne, er der alligevel undtagelser, som for eksempel på Bålsta Skole ikke langt fra Stockholm. Foto: Klimkin.

Medlemsbevis 2020

Vandkunsten 12,
1467 København K.
www.foreningen-norden.dk

Dit medlemsnummer er det første
tal over dit navn på bagsiden.

danskundervisning på 4., 5. og 6. klassetrin på Bålsta Skole en regnvejrsdag i februar.

Der er masser af ord, der er ens på svensk og dansk. Mange ord staves ens. En del staves ens, men har forskellig betydning. En del (og det er ikke så mange) er helt forskellige fra dansk. Når eleverne fik teksten til 'Lille Peter Edderkop', så blev alle de ord, der var ens på dansk og svensk farvet med grønt. Mange af teksterne blev næsten helt grønne, enkelte blev gule for at vise, at de gule ord betød det samme på svensk og dansk, men blev stavet forskelligt – og nogle røde ord fandtes. De røde ord var de helt særligt danske. Svensk, norsk og dansk har mange flere ligheder end forskelle.

Det skandinaviske sprogfællesskab har to grene. Først og fremmest har vi en fælles historie, en fælles kultur, der går helt tilbage til vikingetiden. Fælles konger, (og fælles krige må man nok også nævne), en fælles dronning under Kalmarunionen og fælles kultur i bygningskunst, malerkunst og litteratur. Dernæst har sproget et fælles afsæt i det norrøne sprogfællesskab. Norsk og dansk har i mere end fire hundrede år haft samme skriftsprog, og norsk, svensk og dansk har samme grammatik og mange ord af samme oprindelse.

Efter anden verdenskrig i 1954 indførtes den nordiske pasunion, således at man frit kunne rejse uden pas i de nordiske lande. Foreningen Norden har gjort en indsats for at gøre det nemt at studere og arbejde i Norden, og der er fortsat en betydelig udveksling af studerende mellem de nordiske lande. Mange unge svenskere har søgt og fået arbejde i Norge, mange danskere arbejder ligeledes i Norge, og hen over Øresundsbroen går en stadig strøm af arbejdere den ene og anden vej.

Sverige, Norge og Danmark er det primære nordiske sprogfællesskab, men der er jo også finsk (og svensktalende finner), færinger, grønlandere, islændinge og samer. De kan ikke tale deres modersmål med de skandinavisk-talende, men islændinge, færinger og grønlandere læser (til en vis grad) dansk i skolen, mens finnerne læser svensk,

og samerne lærer et vist mål af skandinavisk. Det burde give adgang til hele det nordiske sprogfællesskab. Det er et unikt sprogfællesskab, der er værd at værne om.

Når danske lærerstuderende er i en svensk skole og underviser de opvakte femteklasser i det danske sprog, så giver det ikke blot et fokus på dansk for de unge svenske elever. Det gør også eleverne opmærksom på særheder og særlige træk og egenskaber ved deres eget sprog. Sproglig opmærksomhed er en væsentlig kompetence i en globaliseret verden. Når man kender sit eget sprogs grammatik, så kan man bedre tilegne sig andre sprog. Derfor giver det nordiske sprogfællesskab en opmærksomhed på sprog som fælles kommunikationsmiddel. Det giver transferværdi til andre sprog.

Hvorvidt de nordiske sprog vil blive afløst af engelsk som fællessprog er svært at vide, men får man arbejde i et af de andre nordiske lande er det overkommeligt at kommunikere med et 'skandinavisk' sprog. Også tv-serier gavner i høj grad det nordiske sprogfællesskab. SKAM-serien i Norge er et godt eksempel, men tv-serier produceret i fællesskab er der også mange af ('Broen', eksempelvis). Det er en stor fordel for små nationer som Danmark, Norge og Sverige, at sprogfællesskabet giver adgang til henved tyve millioner mennesker fremfor blot at give sprogfællesskab med fem, seks eller otte millioner.

Skolens undervisning i nabosprog er én vej til dette sprogfællesskab. Det politiske samarbejde, samarbejdet i erhvervsliv og samarbejdet i kulturlivet er lige så væsentligt.

P.S.: Den svenske skole er disciplineret, når man kommer udefra. Alle i 5. a står bag stolen, når læreren siger, at de skal stå på deres plads, men eleverne har også lige haft en hel klokketimes pause, hvor der var skolelunch (fiskepinde, kartofler, salat og remuladesovs!)

Bodil Christensen er lektor på læreruddannelsen i Aalborg.

Nordisk kulturuge på Rødding Højskole

Mød nordiske forfattere, kunstnere, musikere og smag det nordiske køkken
I samarbejde med Foreningen Norden

27. september – 3. oktober

Den islandske forfatter Einar Már Gudmundsson er hovednavnet, når Rødding Højskole arrangerer Nordisk kulturuge. Kurset fokuserer på islandsk litteratur og den aktuelle situation i Grønland. Der vil også være en heldagstur til det sydvestlige Slesvig med Nordstrand og Husum. Mød bl.a. Bertel Haarder, Erik Skyum Nielsen, Jørn Holbech, Nauja Lynge og Rasmus Glenthøj. Og glæd dig til aftensmåltiderne, hvor der vil være retter fra det traditionelle nordiske køkken. Det er femte år i træk, at Rødding Højskole i samarbejde med Foreningen Norden inviterer til nordisk kulturuge med foredrag, koncerter og heldagsudflugt til Friesland i Sydslesvig.

Kursusværter: Aage Augustinus, tidl. forstander for Rude Strand Højskole og Anette Jensen, tidl. leder af Nordisk Informationskontor i Flensborg.

Velkommen til Rødding Højskole - leverandør af folkeoplysning siden 1844

Mads Rykind-Eriksen - forstander

Program

Søndag den 27. september

Kl. 15.00: Ankomst, indkvartering og kaffe.

Kl. 16.30: Velkomst v/ Mads Rykind-Eriksen.

Kl. 17.15: Introduktion til ugen.

Kl. 19.30: "Har du visor, min vän, sjung dem nu". Højskolesang og fortælling v/ kursusværterne Anette Jensen og Aage Augustinus.

Mandag den 28. september

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Godeheds ubændige vælde. Om livsglæden hos forfatterne William Heinesen og Jørgen Frantz Jacobsen" v/ Aage Augustinus.

Kl. 14.00: "Den forældede nordiske småstatsmentalitet" v/ Bertel Haarder, folketingsmedlem og tidl. minister.

Kl. 19.30: "Babettes Gæstebud – en musikalsk fortælling" v/ Helle Erdmann Frantzen, historiefortæller, og Steen Jørgensen, organist.

Tirsdag den 29. september

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "PASFOTOS og til rette vedkommende" v/ Einar Már Gudmundsson, forfatter.

Kl. 14.00: "Hverdag og vanvid i ny islandsk litteratur" v/ Erik Skyum Nielsen, universitetslektor og anmelder.

Kl. 19.30: "Unge Astrid" – film om Astrid Lindgren i Rødding Bio.

Onsdag den 30. september

Kl. 9.00: Morgensang i Rødding Frimenighedskirke v/ Mette Geil, frimenighedspræst.

Kl. 9.40: To nordiske romaner: "Ar" og "Mænd i min situation" v/ Anette Jensen.

Kl. 15.00: "Norden til Ejderen: Skandinavisme, højforræderi og krig" v/ Rasmus Glenthøj, historiker.

Kl. 19.30: Koncert i Rødding Frimenighedskirke med det grønlandske kor "Ulo".

Torsdag den 1. oktober

Kl. 8.30-22: Heldagstur til Nordfrisland

- med besøg i frisiske koog, byvandring i Husum og besøg på Mikkelfberg – Center for nordisk kunst og cricket.

Fredag den 2. oktober

Kl. 9.00: Morgensang.

Kl. 9.40: "Nye fortællinger fra Grønland – med fokus på Grønlands styrker og ressourcer – i undergrunden og menneskeligt" v/ Jørn Holbech, direktør for Det Grønlandske Hus i Aarhus.

Kl. 14.00: "Grønland og rigsfællesskabet?" v/ Nauja Lynge, forfatter.

Kl. 16.30: Sang under kirketag. Fyraftenssang i Rødding Frimenighedskirke v/ Aage Augustinus.

Kl. 19.00: Afslutningsmiddag med sang, fortælling og ostebord.

Lørdag den 3. oktober

Kl. 9.00: Morgensang: "Gå da frit enhver til sit" v/ Mads Rykind-Eriksen. Derefter afrejse.

Praktisk

Kurset koster 4.950 kr. på dobbeltværelse uden bad (tillæg 1.200 kr. for enkeltværelse) og 5.450 kr. på dobbeltværelse med bad. Prisen inkluderer fuld pension samt udflugter ifølge program. Yderligere oplysninger, program og tilmelding sker til Rødding Højskole på skolens hjemmeside www.rhskole.dk.